

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN

ADVIES Nr. 2.031

CRB 2017-970 DEF
CCR 10

Gemeenschappelijke Raadszitting van 7 april 2017

Nationaal hervormingsprogramma (NHP) 2017

X X X

2.907

Inbehandelingneming

Bij brieven van resp. 14 en 24 maart 2017 heeft de eerste minister de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad om advies verzocht over het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) 2017. Bij de adviesvraag was een document met het plan van aanpak voor het NHP 2017 gevoegd.

De twee secretariaten hebben een ontwerpadvies opgesteld en er werd een elektronische valideringsprocedure gevolgd.

Het ontwerpadvies werd door de twee Raden goedgekeurd op de gemeenschappelijke plenaire vergadering van 7 april 2017. Het zal aan het NHP worden toegevoegd.

Deze bijdrage geeft een overzicht van de resultaten van het interprofessioneel sociaal overleg, alsook van de belangrijkste adviezen, verslagen en studies die de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad (de Raden) de afgelopen maanden hebben uitgebracht en die verband houden met de goedkeuring van het Nationaal Hervormingsprogramma 2017.

De sociale gesprekspartners herhalen hun gemeenschappelijke wil, die de instanties van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad meermaals te kennen hebben gegeven, om de informatie, de dialoog en de raadplegingen met de sociale gesprekspartners al van bij het begin van het Europese besluitvormingsproces te organiseren, opdat hun debatten, werkzaamheden en bijdragen op effectieve en pertinente wijze input kunnen leveren voor de bepaling van het beleidsstandpunt van de Belgische regering.

Om dit statement kracht bij te zetten, houden de twee Raden eraan te verwijzen naar de Europese Commissie die in haar mededeling van 21 oktober 2015¹ aangaf dat de lidstaten meer aandacht moeten besteden aan de bijdrage van de nationale sociale partners, gelet op het belang dat ze hechten aan de Europese processen. Daarom moedigt de Commissie de sociale partners aan actiever deel te nemen aan het opstellen van de nationale hervormingsprogramma's. Daarnaast zullen de vertegenwoordigingen van de Commissie in de lidstaten de nationale sociale partners raadplegen op vooraf bepaalde mijlpalen van het semester. Deze stappen zullen worden aangevuld met een intensievere dialoog met de sociale partners tijdens contacten in het kader van het Europees semester. Het is in die zin dat in de CRB en de NAR initiatieven ontwikkeld werden op initiatief van de vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België.

De Raden verwijzen eveneens naar de Europese tripartiete sociale top van maart 2016 die de nadruk gelegd heeft op "een sterk partnerschap voor banencreatie en inclusieve groei - balans van de nieuwe start voor de sociale dialoog". Bij die gelegenheid heeft de Europese Commissie twee essentiële principes herbevestigd: (1) de sociale dialoog in de Europese Unie kan geen resultaat opleveren zonder een doeltreffende en goed werkende sociale dialoog op nationaal niveau; (2) een tripartiet overleg waarbij de nationale overheid betrokken is, moet steunen op een sterke bipartiete sociale dialoog. Dat geldt zowel op het niveau van de EU als in de lidstaten.

¹ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/NL/1-2015-600-NL-F1-1.PDF>

Advies

Algemene beschouwingen

Sedert de lancering van de Europa2020-strategie, hebben de instanties van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) en de Nationale Arbeidsraad (NAR) regelmatig gewezen op de noodzaak voor de Europese en nationale overheden om op alle bevoegdheidsniveaus al van bij de eerste stappen in de jaarlijkse cyclus van het Europees semester de dialoog en de raadplegingen met de sociale gesprekspartners te organiseren opdat hun werkzaamheden en bijdragen op effectieve en pertinente wijze input kunnen leveren voor het nationaal hervormingsprogramma (NHP). De dialoog met de sociale gesprekspartners moet betrekking hebben op de intenties van de verschillende overheden van het land in het vooruitzicht van de opvolging van de Europese aanbevelingen, van de doelstellingen van de Europa2020-strategie en, in ruimere zin, van de coördinatie van de sociaal-economische beleidskeuzes op Europees niveau.

Die dialoog op verschillende niveaus is ook gericht op het verduidelijken van de afstemming van de Europese coördinatie op de andere doelstellingen van het optreden van de overheden en de bekommernissen van de sociale gesprekspartners op alle bevoegdheidsniveaus.

Het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) moet trachten om formeel de maatregelen bijeen te brengen die in de loop van de afgelopen twaalf maanden genomen werden in de domeinen die verband houden met de aanbevelingen van 2016, de andere bepalingen van de Europese macro-economische coördinatie en de prioriteiten voor de komende maanden. Het NHP past ook binnen het kader van de Europa2020-strategie voor een “slimme, duurzame en inclusieve” economische groei die de Europese Unie in 2010 heeft aangenomen. Het vormt het instrument voor de opvolging en evaluatie van het nationale deel van de Europese strategie. Sedert 2011, in het kader van de invoering van het Europees semester, is het NHP ook afgestemd op de stabiliteits- en convergentieprogramma's.

Het NHP wordt opgesteld door een redactiecomité dat wordt geleid door de Kanselarij van de eerste minister. In dat comité zijn vertegenwoordigd: de fod Financiën, het Federaal Planbureau (in samenwerking met de fod Economie), de fod Sociale zekerheid, de fod Werkgelegenheid, de gewesten en de gemeenschappen. De eindverantwoordelijkheid voor het NHP ligt bij de regering. Belangrijke domeinen die in het NHP opgenomen zijn, vallen gedeeltelijk of uitsluitend onder de bevoegdheid van de gewesten of de gemeenschappen, waardoor coördinatie noodzakelijk is tussen de federale regering en de gewest- en gemeenschapsregeringen. Die coördinatie wordt georganiseerd binnen een politiek begeleidingscomité dat daartoe werd opgericht en binnen het Overlegcomité dat de verschillende overheden verenigt.

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad zijn op federaal niveau de discussiefora die autonoom advies uitbrengen en de plaatsen waar men zich de uitdagingen van de Europese sociaal-economische beleidskeuzes en coördinatie alsook van de Europese aanbevelingen aan België eigen maakt. In 2016-2017 hebben de belangrijkste terreinen die verband houden met de Europese aanbevelingen 2016 waarover de sociale gesprekspartners zich binnen de twee Raden hebben moeten uitspreken, betrekking op, bijvoorbeeld, de structurele hervorming van de arbeidsmarkt en werkbaar werk, de hervorming van de wet van 1996 over de loonvorming, de pensioenhervorming, met inbegrip van het in aanmerking nemen van de zwaarte van het werk samen met de verlenging van de wettelijke pensioenleeftijd en de loopbaanduur, het engagement van België inzake klimaatverandering en de energie- en mobiliteitsuitdagingen.

De 6de staatshervorming vertaalt zich in een grotere federalisering van de Staat. In deze institutionele context, waarin de sociale gesprekspartners het kenmerk vertonen zowel op federaal niveau als in de deelstaten vertegenwoordigd te zijn, zijn de Raden een bevoorrechte plaats om een betere verspreiding van de informatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, een grotere transparantie en een betere samenhang van de gemaakte beleidskeuzes te verzekeren. De oprichting binnen de Raden van interfederale platforms om vraagstukken te behandelen met betrekking tot mobiliteit of ook nog studentenwerk, in samenhang met alternerend leren en werken, streeft dat doel van goed bestuur na.

Die centrale rol van de Raden kan ook worden toegepast op materies die belang hebben voor zowel het interprofessionele niveau als welbepaalde sectoren. Zo maakt de oprichting van een informatief platform het inzake de strijd tegen sociale en fiscale fraude mogelijk om aan de meest betrokken sectoren, in een centraal informatiepunt, de informatie ter beschikking te stellen over de gevolgen van de Europese bepalingen, bijvoorbeeld op het gebied van detachering van werknemers. Dat platform maakt het ook mogelijk om een totaalbeeld te hebben van de opvolging van de verschillende sectorale plannen ter bestrijding van fraude en sociale dumping, in nauw verband met de administratie en de bevoegde inspectiediensten.

1 De prioriteiten van de sociale gesprekspartners

Op 2 februari 2017 heeft de Groep van Tien het Interprofessioneel akkoord (IPA) 2017-2018 gesloten dat bekrachtigd werd door alle betrokken instanties². Dat was sedert 2010 niet meer gebeurd. Zich baserend op het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen van de CRB (Deel 1), bevat het akkoord de maximale marge voor loonsverhogingen. Die maximale marge werd vastgelegd in een cao van de NAR, die werd aangenomen op 21 maart 2017.

Het akkoord voorziet ook prioritair in een herwaardering van de uitkeringen die het verst verwijderd zijn van de Europese armoedegrens³. Inzake welvaartsvastheid van sociale uitkeringen en sociale bijstand formuleert het IPA aldus voorstellen met het oog op het verder dichten van de armoedekloof en het aanbieden van specifieke oplossingen voor specifieke situaties van behartigenswaardige gevallen, in het bijzonder de situatie van de alleenstaande ouders, terwijl er toch op toegezien wordt dat niet opnieuw werkloosheids- en inactiviteitsvallen worden gecreëerd. De voorstellen in kwestie zijn uiteengezet in een gezamenlijk advies CRB/NAR van 21 maart 2017 (zie hieronder).

² Het interprofessioneel akkoord is een kaderakkoord dat wordt gesloten tussen de vertegenwoordigers van de Groep van Tien en dat voorziet in een gemeenschappelijk draagvlak van sociale voordelen die de volgende twee jaar worden toegekend aan de werknemers van de privésector. Het heeft betrekking op de loonmarge, de besteding van de welvaartsenveloppe, de verlenging van lopende dossiers, zoals de stelsels van werkloosheid met bedrijfstoelage, opleiding, de maatschappelijke uitdagingen...

³ Voor een grondige analyse van de Europese armoede-indicatoren, zie derde Federaal Plan Armoedebestrijding (2016-2019), pod Maatschappelijke integratie.

Tijdens de periode 2017-2018 wensen de sociale gesprekspartners samen een aantal belangrijke maatschappelijke uitdagingen aan te gaan. De werkzaamheden rond die punten worden hoofdzakelijk georganiseerd in de Nationale Arbeidsraad (NAR) en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB). De sociale gesprekspartners willen onder andere:

- een discussie openen over de problematiek van burn-out, waarmee zowel werknemers als werkgevers en ondernemers worden geconfronteerd, met als doel oplossingen te identificeren en voor te stellen. Het IPA voorziet in de oprichting, in de NAR, van een bijzonder comité om deze problematiek te onderzoeken, duiding te brengen, de analyse te onderbouwen en de problematiek bespreekbaar te maken;
- dat binnen de NAR voorstellen worden geformuleerd om de bestaande regelgeving en de administratieve formaliteiten te vereenvoudigen teneinde de complexiteit en de administratieve lasten en kosten terug te dringen, met behoud van de rechten op informatie, de sociale rechten en de sociale bescherming;
- werken aan een toekomstgerichte arbeidsorganisatie die beantwoordt aan de behoeften van werkgevers en werknemers. Het IPA bepaalt dat de sociale gesprekspartners tegen 30 juni 2017 in de NAR zullen onderzoeken welke maatregelen en aanpassingen van de arbeidswetgeving het mogelijk kunnen maken de organisatie van de arbeid te versoepelen voor de werkgever en aandacht te hebben voor de balans werk-privéleven en werkbaar werk voor de werknemer, met inbegrip van de nieuwe arbeids- en arbeidsorganisatievormen, met als doel de werkgelegenheid en het concurrentievermogen te verbeteren;
- ervoor zorgen dat de digitalisering en de deeleconomie optimaal bijdragen tot meer groei, werkgelegenheid en ondernemerschap en tot een duurzame sociale bescherming door de kansen die ze bieden te versterken en eventuele gevaren of ongewenste effecten te verzachten. In september 2017 is een colloquium NAR-CRB met de betrokken actoren gepland;
- binnen de CRB en de NAR, onderzoeken hoe het mobiliteitsbudget uitgewerkt kan worden ten behoeve van een duurzamere mobiliteit en een betere intermodaliteit, zonder meerkosten voor de werkgevers, zonder loonverlies voor de werknemers en zonder negatieve impact op de begrotingen van de sociale zekerheid en de overheden;
- inzake herstructureringen kunnen beschikken over de nodige tijd om de problematiek van de herstructureringen in haar geheel grondig te bespreken en om tegen 30 juni 2017 in de NAR te bekijken welke gemeenschappelijke voorstellen geformuleerd kunnen worden;
- in de NAR nagaan welke gemeenschappelijke voorstellen geformuleerd kunnen worden om de tewerkstelling van jongeren te bevorderen en hun positie op de arbeidsmarkt structureel te verbeteren alsook om op zeer korte termijn een structurele oplossing te bieden voor de sectoren waar de maatregelen van de geharmoniseerde opzegregeling en de afschaffing van de proefperiode een bijzondere impact hebben;
- onderzoeken welke andere stappen kunnen worden gezet in het dossier arbeiders-bedienden en inzake de hervorming van het paritaire landschap op sectoraal en ondernemingsniveau.

Eind 2017 zal de Groep van Tien een evaluatie maken van de vooruitgang die werd geboekt op die verschillende punten. Het IPA 2017-2018 is als bijlage bij het advies gevoegd.

2 Bijdrage van de Raden aan het Europees semester

2.1 Dialoog met de regering

In het kader van het Europees semester, en telkens na de publicatie van de Annual Growth Survey (AGS) en van het waarschuwingsmechanismeverslag betreffende de macro-economische onevenwichtigheden door de Europese Commissie, worden in de CRB contacten en hoorzittingen georganiseerd met de Belgische vertegenwoordigers in het Comité voor de Economische Politiek (CEP) en het Economisch en Financieel Comité (EFC). Via de werkzaamheden van de NAR zijn de sociale gesprekspartners nauw betrokken bij de werkzaamheden van het Comité voor Sociale Bescherming en het Comité voor de Werkgelegenheid, door middel van regelmatige contacten met de Belgische vertegenwoordigers in die comités en met de vertegenwoordigers van de betrokken ministerkabinetten.

Het NHP wordt opgesteld onder het gezag van de beleidscel van de eerste minister. Bijgevolg wordt de rol van de sociale gesprekspartners in de voorbereiding van dit document in de eerste plaats geconcretiseerd via de contacten die de Nationale Arbeidsraad (NAR) en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) al enkele jaren met de beleidscel hebben.

In het kader van de opstelling van het NHP 2017 stellen de sociale gesprekspartners aan de regering voor dat het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen van de CRB (VWC) weerklank kan vinden in het NHP. Het eerste deel van het verslag, dat onder andere de maximaal beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling en de loonkostenhandicap bevat, zal erin worden vermeld in het kader van de hervorming van de wet van 1996 en de Europese aanbevelingen van 2016. De sociale gesprekspartners denken dat verwijzingen naar het tweede deel van het verslag, dat onder hun verantwoordelijkheid werd opgesteld, zeker een meerwaarde zouden vormen. Dat tweede deel maakt de balans op van de consensus die tussen de sociale gesprekspartners bestaat over de economische beleidsuitdagingen. Het proces van meer eigenaarschap dat door de Europese instanties op nationaal niveau wordt gevraagd, en waaraan wordt herinnerd in de inleiding van het advies, impliceert een effectieve dialoog tussen de representatieve sociale krachten en de verschillende instanties die betrokken zijn bij de uittekening van het sociaal-economisch beleid. Die verwijzingen in het NHP zouden een element vormen van die dialoog voor zover ze aangeven dat bepaalde acties van de regering die in het NHP staan, tegemoetkomen aan de bezorgdheden van de sociale gesprekspartners.

De sociale gesprekspartners herinneren er precies aan dat de wet van 26 juli 1996 aan de CRB de permanente opdracht toevertrouwt om toezicht te houden op de staat van het concurrentievermogen van België, wat van de CRB een spil van het economisch beleid van de regering maakt. Die wet van 1996, die in 2017 wordt gewijzigd, bepaalt dat de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven een Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen (VWC) opstelt. Het eerste deel van het verslag wordt opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het secretariaat van de CRB en gaat onder andere over de maximale marges voor de loonkostenontwikkeling en de loonkostenhandicap. Het tweede deel van het VWC – dat wordt opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de sociale gesprekspartners - analyseert het loon- en werkgelegenheidsbeleid alsook de structurele aspecten van het concurrentievermogen en de werkgelegenheid, in het bijzonder met betrekking tot de sectorale structuur van de nationale en buitenlandse investeringen, de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling, de marktaandelen, de geografische oriëntering van de export, de structuur van de economie, de innovatieprocessen, de financieringsstructuren van de economie, de productiviteitsfactoren, de opleidings- en onderwijsstructuren, de wijzigingen in de organisatie en de ontwikkeling van de ondernemingen alsook suggesties voor verbeteringen. Dit deel bevat ook een analyse van het bewaren van de sociale vrede en

van de invloed van de anciënniteit op de lonen alsook een analyse van de impact van de loonniveaus op de werking van de arbeidsmarkt in het algemeen en op de integratie van de risicogroepen op de arbeidsmarkt in het bijzonder.

Dit deel II van het VWC analyseert de bestaande dynamieken inzake productiviteit en concurrentievermogen die een invloed hebben op zowel de accumulatie en de correctie van de macro-economische onevenwichtigheden als het onderzoek van de sociaal-economische impact van het overheidsbeleid en de doeltreffendheid van de uitgevoerde aanpassingen. Deze probleemstellingen staan ook centraal in het Landenverslag van de Europese Commissie en in de Europese aanbevelingen.

Het VWC helpt dus drie grote missies van de CRB te vervullen: de eerste bestaat erin bij te dragen tot een brede consensus van de productieve krachten omtrent grote doelstellingen, een gemeenschappelijk analysekader en economische beleidsprincipes om te zorgen voor een duurzaam en blijvend karakter van die doelstellingen en principes, zelfs in geval van een meerderheidswissel in de regering; de tweede missie bestaat erin punten op de politieke agenda te plaatsen door de aandacht van de regeringen te vestigen op de thema's die de debatten in de maatschappij vorm geven en aldus bij te dragen tot de vastlegging van de prioriteitsvolgorde in het regeringsoptreden; de derde missie bestaat erin de dialoog tussen de sociale gesprekspartners en de beleidbepalers mogelijk te maken. Dit verslag vormt een stand van zaken van onze economie, in vergelijking met de referentielanden, wat de werkgelegenheid en het concurrentievermogen betreft.

Het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen van 2016 is in zijn geheel als bijlage bij het advies gevoegd.

In het VWC 2016 beogen de sociale gesprekspartners een hoge levensstandaard in België te waarborgen door de werkgelegenheidsgraad te verhogen en daarbij, tegen de achtergrond van de kosten van de vergrijzing, de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te verzekeren alsook de houdbaarheid van het leefmilieu en het evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans te garanderen. Een grotere sociale samenhang, gewaarborgd door een hoge werkgelegenheidsgraad en een doeltreffende en efficiënte sociale bescherming, worden eveneens als essentiële economische beleidsdoelstellingen aangestipt.

Daartoe brengen de sociale gesprekspartners verschillende intermediaire doelstellingen naar voren om die doelstellingen te realiseren, zoals een sterkere productiviteitsgroei, bedrijfsdynamiek, innovatie, belang van de rentabiliteit, nood aan een gematigde prijsontwikkeling, nood aan afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Er worden ook verschillende beleidshefbomen geïdentificeerd, zoals een jobvriendelijk institutioneel kader dat de goede marktwerking moet garanderen en een stevig institutioneel kader voor een energievisie op lange termijn; fiscale heffingen op arbeid, kapitaal en verbruik; onderwijs en vorming als hefbomen voor productiviteit en sociale cohesie (met voldoende aandacht voor de toenemende digitalisering); onderzoek en ontwikkeling als essentiële factoren voor innovatie; en het belang van de infrastructuur (in het bijzonder inzake telecommunicatie, energie en transport).

Wat het energiebeleid betreft, is het van het grootste belang om een langetermijnvisie te ontwikkelen, want België heeft te kampen met talrijke uitdagingen: de sociale gesprekspartners bevestigen de noodzaak om terzelfder tijd energieprijzen te garanderen die voor de grote en kleine ondernemingen (die gevoelig zijn voor de energieprijzen en die concurreren met buitenlandse ondernemingen) competitief zijn en die voor de burgers (en meer bepaald voor de minst begunstigen) betaalbaar zijn; de milieulimieten en milieuverbintenissen te respecteren; de zekerheid van energiebevoorrading te

waarborgen, en tegelijk te zorgen voor de bestendiging van een duurzame samenleving en van economische activiteiten die blijvend borg staan voor kwaliteitsvolle jobs en toegevoegde waarde in de nationale economie (CRB-advies, 2015).

2.2 Dialoog met de Europese Commissie

Sinds enkele jaren vindt, naar aanleiding van de publicatie van het "Landenverslag België" door de Europese Commissie, een ontmoeting plaats tussen de leden van de CRB en de NAR en Desk Belgium van de Europese Commissie. Dit initiatief is gericht op het versterken en aanmoedigen van de discussies met de sociale gesprekspartners over het Landenverslag en de specifieke aanbevelingen per land in de belangrijkste fasen van het Europees semester. Dat proces wordt sedert vorig jaar (2016) aangevuld met een dialoog tussen de Europese Commissie en de sociale gesprekspartners die steunt op het VWC. Zo werden de experts van de Europese Commissie geïnformeerd over de thema's die aan bod komen in het tweede deel van het VWC en over de conclusies van de sociale gesprekspartners, in het bijzonder in termen van economische beleidsaanbevelingen. Eind februari 2017 hebben de experts van de Commissie, in het kader van de voorstelling van het Landenverslag 2017, de antwoorden in hun verslag op de in het VWC opgenomen beschouwingen, voorstellen en bekommernissen van de sociale gesprekspartners uiteengezet.

Voor de sociale gesprekspartners zijn die ontmoetingen met de Europese Commissie belangrijk, aangezien zij deel uitmaken van een proces van rechtvaardiging van de standpunten die door deze instantie worden verdedigd in het kader van haar landenanalyse en de voorstellen van aanbevelingen die ze in het voorjaar formuleert. Die ontmoetingen geven de Europese Commissie de gelegenheid om haar analyses te toetsen aan het standpunt van de sociale gesprekspartners over de verschillende thema's die in het Landenverslag staan. Bijgevolg kunnen de Europese experts ook kennisnemen van de resultaten van de sociale dialoog in ons land en van de werkzaamheden met het oog op het VWC. Het moet gezegd dat de Europese Commissie haar legitimiteit van onpartijdigheid wenst te bevestigen en er daarom naar streeft rekening te houden met de pluraliteit van de opinies en een noodzakelijke openstelling voor de vragen van de maatschappij. Dit impliceert dat ze in haar analyse rekening houdt met alle gegevens van de probleemstellingen die door alle betrokken sociaal-economische groepen opgeworpen worden.

Eind februari 2017 hebben de experts van de Commissie, naar aanleiding van de voorstelling van haar Landenverslag België, de analyse-elementen van de sociale gesprekspartners uit het VWC die overeenstemmend (afwijkend) zijn en ook de voor hen belangrijke punten die niet in het Landenverslag staan, aangestipt en becommentarieerd.

In wezen zijn er diverse verschillen, maar de Europese Commissie is het met de CRB eens dat voorzichtigheid aan de dag gelegd moet worden ten aanzien van de prognoses van de Studiecommissie voor de Vergrijzing. De Europese Commissie beschikt eveneens over recentere gegevens - januari 2017 - dan die waarop de CRB zich baseerde - juli 2016 - voor de projecties m.b.t. de vereiste bijkomende begrotingsaanpassingen. Onder meer daarom bedraagt de houdbaarheidsindicator 3,1% volgens de Commissie, terwijl de projectie van de CRB beperkt bleef tot 2,7%, ook al zijn beide instellingen het erover eens dat een groot deel van die aanpassingen zijn toe te schrijven aan de vergrijzingskosten.

De Europese Commissie erkent de kostbaarheid en de zorgvuldigheid van de analyse van de CRB met betrekking tot het verschil tussen de werkgelegenheidsgraden van de leeftijdscategorieën die het best presteren en zij die minder goed presteren. De Commissie vindt de documentatie ook waardevol m.b.t. het feit dat de groei van de productiviteit in vele sectoren belemmerd wordt door de aanhoudende tekorten aan vaardigheden en door de schaarste aan arbeidskrachten in bepaalde beroepen. In verband met de groei van de productiviteit en de bedrijfsdynamiek, onderstrepen beide instellingen de zeer directe link tussen beide en de noodzaak van een hoog niveau van bedrijfsdynamiek teneinde de productiemiddelen te verschuiven naar waar ze efficiënter gebruikt worden. Beide instellingen stellen vast dat tijdelijke jobs en onvrijwillig deeltijds werk niet eenvormig reageren volgens leeftijd, geslacht, kwalificatie en afkomst van de betrokken werknemers. Beide verslagen maken ook dezelfde analyses inzake arbeidsmarkt en onderwijs, en aanvullende analyses inzake sociaal beleid.

Hoewel de Europese Commissie erkent dat de CRB in zijn verslag het gebrek aan coördinatie tussen de regio's inzake werkgelegenheidsbeleid onderstreept, is ze niettemin verwonderd dat de CRB haar aanbeveling inzake overleg met en engagement van de verschillende bevoegdheidsniveaus inzake begrotingsbeleid niet overneemt. De Europese Commissie spreekt ook over de activering van de werklozen en over de noodzaak om de niet-actieven op te vissen of te activeren om de werkgelegenheidsgraad te verbeteren; deze thema's werden tot op vandaag nog niet door de CRB aangesneden.

Daarentegen vestigt de CRB in zijn verslag de aandacht op de moeilijkheid om een nationale balans op te maken bij gebrek aan geharmoniseerde gegevens in de drie regio's. De Europese Commissie onderschrijft die mening, ook al zegt ze dat niet expliciet in haar verslag.

Ten slotte heeft de Europese Commissie haar belangstelling getoond voor twee studies die in het strategisch programma van de CRB staan: de dynamieken die aan de basis liggen van de jobpolarisatie - een verschijnsel dat al even complex als ernstig is - en de sectoren die in België getroffen zullen worden door de digitalisering.

* * *

De laatste jaren heerst onder de sociale gesprekspartners geen consensus over de Europese beleidskeuzes en de vertaling ervan op nationaal vlak. Door die appreciatieverschillen tussen de organisaties was het tot nu toe niet mogelijk om gemeenschappelijke uitspraken te doen over de inhoud van de aanbevelingen aan België noch om voorstellen ten gronde te formuleren over de beleidskeuzes die gemaakt zouden moeten worden om die aanbevelingen op nationaal niveau in het NHP te vertalen.

Niettemin was het, voor bepaalde thema's en vanuit gemeenschappelijke bekommernissen of een gedeelde diagnose, de wil van de sociale gesprekspartners om zich gemeenschappelijk uit te drukken ten aanzien van de betrokken beleidsinstanties.

3 Comité voor de productiviteit

In het vooruitzicht van de uitvoering van de Europese aanbeveling over de oprichting van nationale comités voor de productiviteit heeft de CRB eind maart 2017 uit eigen beweging advies over die materie uitgebracht. In dat advies onderstrepen de sociale gesprekspartners dat, door de representatieve organisaties van werkgevers en werknemers paritair te vertegenwoordigen, de CRB sterk bijdraagt tot het zich eigen maken van de analyses en de economische beleidsmaatregelen inzake concurrentievermogen, groei, werkgelegenheid en productiviteit. Ze onderzoeken de beginselen die het comité voor de productiviteit zou moeten naleven wil het nuttig zijn voor het zich eigen maken van de uitdagingen inzake productiviteit en concurrentievermogen. Bij de oprichting van het comité voor de productiviteit moet de regering, bij de samenstelling en de werkingsmodaliteiten, de prerogatieven van de CRB en de essentiële rol van het secretariaat van de CRB bekrachtigen. Het voorzitterschap van het comité voor de productiviteit moet toekomen aan het secretariaat van de CRB. Dat voorzitterschap is noodzakelijk opdat het comité voor de productiviteit kan worden geïnformeerd over de ontwikkeling van het eigenaarschapsproces en om te garanderen dat de analyses en de methodologieën die in het nationale debat inzake productiviteit en concurrentievermogen worden gebruikt coherent zijn, om zo mogelijk interferenties met de werking van de herziene wet van 1996 te vermijden, met naleving van het systeem en de praktijk inzake loonvorming, zoals de aanbeveling bepaalt. De sociale gesprekspartners onderstrepen krachtig dat de loonvorming en de daarbij horende collectieve onderhandelingen tot de exclusieve bevoegdheid van de sociale gesprekspartners behoren. Dat voorzitterschap is ook en vooral de beste manier om ervoor te zorgen dat de actoren van het eigenaarschap een doorslaggevende rol spelen in het proces dat tot dat eigenaarschap moet leiden. De sociale gesprekspartners zullen de resultaten van het comité voor de productiviteit immers maar kunnen aannemen als ze bij de totstandkoming van die resultaten werden betrokken via het secretariaat en via de werking van de subcommissie van de CRB die met de opvolging van de werkzaamheden van het comité voor de productiviteit is belast.

In licht van de voorbereiding van het advies hebben vertegenwoordigers van de Europese Commissie (eind februari 2017) bevestigd dat het de lidstaten toekomt het comité voor de productiviteit aan te wijzen en dat het comité zou kunnen steunen op een combinatie van bestaande instanties of uit dergelijke organismen zou kunnen bestaan. Voor de Europese Commissie is er geen probleem of bezwaar tegen dat het secretariaat van de CRB deelneemt aan de werking van het comité voor de productiviteit in België.

4 Koers van het begrotingsbeleid in de eurozone

De CRB heeft in februari 2017 een advies⁴ aangenomen m.b.t. de mededeling van de Europese Commissie "Naar een positieve begrotingskoers voor de eurozone". In hun advies zijn de sociale gesprekspartners het met de Europese Commissie eens dat het begrotingsbeleid van de eurozone in de huidige context een rol heeft te vervullen in de consolidering van het economische herstel. Ze houden staande dat een evenwicht moet kunnen worden gevonden tussen, enerzijds, begrotingsregels die de houdbaarheid van de overheidsfinanciën waarborgen en, anderzijds, de capaciteit van de regeringen om de economische groei te versterken met productieve investeringen, wat bijdraagt aan jobcreatie en sociale samenhang. Gezien de matig restrictieve impact van de toekomstige begrotingstoestand in de eurozone als geheel en gezien het bestaan van verschillen in de begrotings- en externe positie tussen de lidstaten van de eurozone, zijn de sociale gesprekspartners van mening dat een betere coördinatie

⁴ <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc17-440.pdf>

van het begrotingsbeleid in de eurozone mogelijk en zelfs wenselijk is. Ze betreuren evenwel dat hieromtrent nog geen specifieke doelstellingen werden vastgelegd.

Los van de omvang van de overheidsuitgaven onderstrepen de sociale gesprekspartners dat het noodzakelijk is de kwaliteit en doeltreffendheid van die uitgaven in aanmerking te nemen uit het oogpunt van de economische groei en de werkgelegenheid, maar ook van de sociale samenhang. Het is op basis van die criteria dat de sociale gesprekspartners herinneren aan het belang van de - openbare en particuliere - investeringen, meer bepaald in infrastructuur (mobiliteit, energie enz.). De sociale gesprekspartners dringen er bijgevolg bij de overheden op aan te zorgen voor een adequaat niveau van publieke investeringsuitgaven, zonder de houdbaarheid van de overheidsfinanciën in gevaar te brengen. Dit moet gebeuren in functie van de omvang van de nationale economie, de structuur van de economische bedrijvigheid en vooral in functie van de staat van de openbare infrastructuur en de bestaande en toekomstige behoeften ter zake. Hieromtrent uiten de sociale gesprekspartners hun bezorgdheid over de degradatie van de voorraad openbare activa als gevolg van een zeer laag peil van de netto-overheidsinvesteringen. Die situatie zien we met name in België al minstens twintig jaar. Om die doelstelling na te streven, doen de sociale gesprekspartners een oproep om met name de wijze waarop de overheidsinvesteringen bij de toepassing van de Europese begrotingsregels in aanmerking worden genomen te herzien met het oog op een gunstiger behandeling van deze uitgaven.

5 High level group (financieel platform)

De sociale gesprekspartners nemen deel aan de werking van de High level group (financieel platform) waartoe de minister van Financiën het initiatief heeft genomen om de toekomst van de Belgische financiële sector te promoten. Deze toekomst waarborgt de werking van die sector ten dienste van de Belgische economie en samenleving door bij te dragen aan een duurzame en stabiele groei. Er werd een procedure ingesteld van permanente uitwisseling van informatie en standpunten tussen het financieel platform en de subcommissie die binnen de CRB werd opgericht en ermee is belast de werkzaamheden van dat financieel platform te volgen. Eerst ontvangt het platform de aanbevelingen waarvoor een bijkomende rechtvaardiging moet worden gegeven. Vervolgens kunnen, op voorstel van de CRB, bepaalde aanvullende aspecten van de geanalyseerde probleemstellingen worden meegenomen in het denkwerk van het financieel platform. Ten slotte kan de status van de bekommernissen door de andere leden van het platform in aanmerking worden genomen bij het formuleren van hun aanbevelingen. De CRB kan ook nog de gemeenschappelijke standpunten van de sociale gesprekspartners met betrekking tot de aanbevelingen van het financieel platform formuleren in de vorm van een advies. Hoewel de CRB verheugd is dat men betrokken wordt bij de werkzaamheden van het Permanent Overlegplatform, is men niettemin van oordeel dat in de voorstellen in bepaalde gevallen te weinig rekening wordt gehouden met het creëren van een maatschappelijk draagvlak. Ten gevolge hiervan kan de CRB niet alle voorstellen ondersteunen. Tevens wordt regelmatig gepleit voor de oprichting van een nieuw platform, taskforce of adviesorgaan, terwijl de meerwaarde daarvan tegenover al bestaande overleg- en adviesorganen niet altijd duidelijk is.

Inzake reglementering van de financiële sector moet waar mogelijk worden gestreefd naar een Europees kader: een nutteloze opeenstapeling van nationale regels waarvoor reeds regelgeving op Europees niveau bestaat, moet worden vermeden. Bovendien onderstrepen de sociale gesprekspartners eveneens dat om een structurele transformatie van de economie succesvol te maken, de opstart van ondernemingen belangrijk is, maar ook voldoende doorgroei van die ondernemingen. Voldoende aandacht voor de bestaande ondernemingen is eveneens noodzakelijk. Zij onderstrepen ook dat er nood is aan een gediversifieerd en complementair financieringsaanbod opdat ondernemingen en consumenten

een beroep kunnen doen op de meest geschikte financieringsbronnen en gebruik kunnen maken van een financieringsmix die aangepast is aan hun specifieke situatie. In dat kader is een evenwichtige relatie tussen klanten en financiële actoren essentieel. Voldoende vertrouwen en integriteit is hierbij noodzakelijk, en financiële producten moeten ook voor niet-specialisten voldoende begrijpelijk zijn. Voldoende opleiding voor financieel personeel kan hiertoe bijdragen. Het is aldus nodig om aandachtig te zijn voor het verschil in behoeften tussen verschillende types van ondernemingen: starters, micro-ondernemingen, kmo's, groeiondernemingen, grote ondernemingen. In het verlengde van dat advies onderzoekt de CRB op dit ogenblik hoe België scoort op het vlak van groei/opschaling van ondernemingen, wat de belangrijkste determinanten zijn van die opschaling en hoe deze vorm van ondernemerschap kan worden bevorderd (advies CRB, 2015).

6 Arbeidsorganisatie

De NAR heeft zich in zijn advies nr. 2.008 van 7 december 2016 uitgesproken over een voorontwerp van wet betreffende werkbaar en wendbaar werk. De sociale gesprekspartners hebben daarin een aantal gemeenschappelijke opmerkingen over het voorontwerp van wet betreffende opleiding, loopbaansparen, conventioneel verlof, werkgeversgroepering en uitbreiding van het palliatief verlof en tijdskrediet, geformuleerd. De regering heeft geen rekening gehouden met die unanieme opmerkingen. In dat advies werden ook een aantal verdeelde standpunten geformuleerd. De werkzaamheden van de NAR rond die thematiek moeten worden voortgezet in het raam van de uitvoering van het punt van het IPA 2017-2018 over de arbeidsorganisatie en nieuwe arbeidsvormen.

Aangaande loopbaansparen vond de NAR in zijn voornoemde advies nr. 2.008 dat het sociaal overleg absoluut volop zijn harmoniserende rol moet spelen teneinde op intersectoraal niveau een stelsel van loopbaansparen uit te werken. Momenteel worden in de NAR besprekingen gevoerd om dat loopbaansparen concreet te realiseren.

7 Digitalisering van de economie

In het kader van de werkzaamheden rond het honderdjarig bestaan van de IAO heeft de NAR op 7 december 2016 advies nr. 2.009 uitgebracht over de nieuwe uitdagingen die de arbeidswereld moet aangaan. De Raad merkt in dat advies op dat de sociale partners, in een voortdurend veranderende situatie, niet aan de zijlijn mogen blijven staan, maar de veranderingen moeten uitdragen, begeleiden en erop inspelen door een aantal beleidslijnen uit te zetten waarmee de verschillende vormen van arbeidsorganisatie en nieuwe vormen van arbeidsrelaties, of die nu traditioneel, vernieuwend of nog uit te werken zijn, gekaderd kunnen worden. Die beleidslijnen garanderen de bescherming van de werknemers tegen de mogelijke negatieve effecten van de nieuwe ontwikkelingen enerzijds en een "level playing field" voor de betrokken actoren anderzijds, in overeenstemming met de IAO-normen. De uitdaging voor de sociale dialoog is dus een toekomstig kader te creëren dat rekening houdt met de economische werkelijkheid en de economische dynamiek en bepaalt tegelijk de voorwaarden, via de arbeidsbescherming, de fiscaliteit, de sociale zekerheid en andere relevante beleidsdomeinen, om elke oneerlijke concurrentie tussen de onderscheiden actoren en schadelijke effecten op de rechten van de werknemers en op de brede samenleving, te vermijden. De eerste denkpijlers van de sociale gesprekspartners in dat advies, krijgen een verlengstuk in de werkzaamheden in de Raden over de fenomenen van de digitalisering en de deeleconomie.

8 Jongerentewerkstelling

De Nationale Arbeidsraad heeft het derde voortgangsrapport (rapport nr. 99 van 19 juli 2016) goedgekeurd van het actiekader inzake werkgelegenheid voor jongeren, dat op 7 juni 2013 in het Comité voor de Sociale Dialoog is aangenomen. In dat rapport worden de acties vermeld die zowel op interprofessioneel federaal als op gewestelijk en sectorniveau ten gunste van de jongeren werden genomen. Het gaat met name over het scheppen van banen, initiatieven inzake stages en opleidingen (onder andere alternerend leren) specifiek voor jongeren.

Begin 2017 zijn in de Nationale Arbeidsraad de werkzaamheden aangevat ter uitvoering van het punt van het jongste interprofessioneel akkoord 2017-2018 over jongerentewerkstelling. In dat verband wordt naar alternatieven voor de regeringsvoorstellen gezocht.

9 Werkgelegenheidsplan oudere werknemers

De Raad heeft in zijn advies nr. 1.988 van 19 juli 2016 de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 104 van 27 juni 2012 over de uitvoering van een werkgelegenheidsplan oudere werknemers in de onderneming geëvalueerd. Die evaluatie heeft betrekking op het proces en op de dynamiek die in de ondernemingen zijn ontstaan alsook op de resultaten die zijn geboekt na de goedkeuring van dat instrument. De Raad benadrukt in dat advies dat het behoud en de verhoging van de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers een maatschappelijke kwestie is waarvoor alle betrokken actoren (werkgevers, werknemers, sociale partners en overheidsinstanties) verantwoordelijk zijn. Hij vraagt in dat advies dat de inspanningen inzake informatieverspreiding en bewustmaking worden versterkt en dat daartoe een campagne wordt gevoerd. Hij vraagt ook dat de goede praktijken onder de aandacht worden gebracht en worden verspreid. Tevens heeft de Raad het wenselijk geacht om, naast dat advies, aan de sectoren een aanbeveling te richten omtrent de rol die ze ten aanzien van de cao nr. 104 kunnen vervullen.

10 Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag en landingsbanen

Ter uitvoering van het IPA 2017-2018 is de Nationale Arbeidsraad op 21 maart 2017 overgegaan tot de verlenging en de aanpassing van zeven collectieve arbeidsovereenkomsten betreffende de specifieke stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag die in 2015 werden gesloten voor een periode van twee jaar en op 31 december 2016 afliepen. Die zeven nieuwe collectieve arbeidsovereenkomsten gelden voor een periode van twee jaar die ingaat op 1 januari 2017 en eindigt op 31 december 2018.

Die collectieve arbeidsovereenkomsten verhogen de leeftijdsvoorwaarden waaraan moet worden voldaan om die stelsels te kunnen genieten. Zij betreffen de specifieke stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag die gelden voor het bouwbedrijf, de nachtarbeid en de zware beroepen (collectieve arbeidsovereenkomsten nrs. 120 en 121), voor sommige oudere werknemers in een zwaar beroep die worden ontslagen (collectieve arbeidsovereenkomst nr. 122), voor sommige oudere mindervalide werknemers en werknemers met ernstige lichamelijke problemen, indien zij worden ontslagen (collectieve arbeidsovereenkomst nr. 123), voor sommige oudere werknemers met een lange loopbaan die worden ontslagen (collectieve arbeidsovereenkomsten nrs. 124 en 125), of ook nog voor sommige oudere werknemers die worden ontslagen in een onderneming die is erkend als onderneming in moeilijkheden of als onderneming in herstructurering (collectieve arbeidsovereenkomst nr. 126).

Om toegang te krijgen tot die stelsels van werkloosheid met bedrijfstoelage, is in bepaalde gevallen echter ook een initiatief op sector- en/of ondernemingsniveau nodig.

Ter uitvoering van het IPA 2017-2018 heeft de NAR op 21 maart 2017 de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 118 (nu nr. 127 voor de periode van 1 januari 2017 tot 31 december 2018) verlengd betreffende het interprofessioneel kader voor de verlaging van de leetijdsgrens naar 55 jaar, voor wat de toegang tot het recht op uitkeringen voor een landingsbaan betreft, voor werknemers met een lange loopbaan, zwaar beroep of uit een onderneming in moeilijkheden of herstructurering.

In het advies nr. 2.025 dat samen met die collectieve arbeidsovereenkomsten wordt uitgebracht, worden verschillende verwante kwesties in verband met de stelsels van werkloosheid met bedrijfstoelage behandeld, met name de vereenvoudiging van de berekening van het beroepsverleden en de vrijstelling van aangepaste beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt voor de begunstigten die daarom verzoeken.

11 Welvaartsvastheid

De NAR en de CRB hebben over dat punt van het IPA op 21 maart 2017 een gezamenlijk advies uitgebracht waarin de Raden en het Algemeen Beheerscomité voor het Sociaal Statuut der Zelfstandigen zich eenparig hebben uitgesproken over de vaststelling en de verdeling van de welvaartsenveloppe in de strijd tegen de armoede; die enveloppe is beschikbaar is voor de socialezekerheidsuitkeringen en de socialebijstandsuitkeringen voor de periode 2017-2018.

Het advies houdt zich aan de initiële afspraak van dat interprofessioneel akkoord om binnen de voorziene welvaartsenveloppe te blijven. Een aanzienlijk deel van de enveloppe wordt toegewezen aan de optrekking van de sociale minimumuitkeringen en de forfaitaire bedragen. In de meeste sectoren (pensioen, ziekte - invaliditeit, arbeidsongevallen en beroepsziekten ...), gaat het om een verhoging met 1,7 %. Er wordt een extra inspanning geleverd voor de tak werkloosheid voor personen met gezinslast en/of volledig van die uitkering afhankelijk (gezinshoofden, bevoorrechte samenwonenden en alleenstaanden). Om geen nieuwe werkloosheidsvallen te creëren, formuleren de sociale partners een voorstel voor de berekening van de degressiviteit.

Verder zullen ook de uitkeringen voor thematische verloven voor alleenstaanden die instaan voor de zorg van hun kinderen, worden verhoogd. Voor veel alleenstaande ouders is zorgverlof voor hun kinderen opnemen vaak een recht dat ze zich omwille van het huidige niveau van de uitkeringen niet kunnen veroorloven. De sociale partners stellen bijgevolg een aanzienlijke verhoging voor van de uitkeringen van de nieuwe gevallen voor alle thematische verloven (ouderschapsverlof, verlof voor medische bijstand, palliatief verlof) voor alleenstaande ouders.

Naast een aantal meer doelgerichte maatregelen, voorziet het advies ook in een verhoging van de berekeningsplafonds (+ 0,8 %), een verhoging van de meeste uitkeringen die 5 à 6 jaar geleden zijn ingegaan (+ 2 %), alsook in een inhaaloperatie (+ 1 %) voor de pensioenen die tussen 1995 en 2004 zijn ingegaan.

Betreffende de sociale bijstandsuitkeringen zijn de Raden en het Algemeen Beheerscomité voornemens de kloof te dichten die werd gecreëerd tussen het leefloon en de inkomensvervangende tegemoetkoming, als gevolg van de taxshift-correctie, door de inkomens-vervangende tegemoetkomingen op 1 september 2017 te verhogen met 2,9 %.

12 Pensioenen

Het Nationaal Pensioencomité (NPC), waarin regeringsvertegenwoordigers en de sociale gesprekspartners zitten en waarvan het Secretariaat wordt verzorgd door de Secretariaten van de NAR en de CRB, heeft op 12 september 2016 een eerste voortgangsrapport over de problematiek van zwaar werk uitgebracht.

Dat voortgangsrapport sluit rechtstreeks aan bij het regeerakkoord waarin is bepaald dat, in overleg met de sociale partners, specifieke pensioenmaatregelen genomen zullen worden voor zware beroepen in de privésector (werknemers en zelfstandigen) en de openbare sector. Dat voortgangsrapport past in het kader van de aanpak in 3 fasen die de regering voorstaat.

In het kader van de eerste fase om de transversale criteria van zwaar werk te omschrijven is het Comité van oordeel dat zwaar werk transversaal en op een samenhangende manier in de drie stelsels (publieke sector, werknemers en zelfstandigen) aangepakt moet worden; daarbij moet het specifieke karakter van elke sector in acht worden genomen (d.i. de aard van de activiteit en de context waarin die activiteit wordt uitgeoefend) en moet in het bijzonder rekening worden gehouden met de historische omstandigheden waarin die stelsels zijn ontstaan en zich ontwikkeld hebben, met de manier waarop ze gefinancierd worden alsook met de inhoud van de erin bepaalde rechten. De reflectie over de globale samenhang van de hervorming moet met name rekening houden met het vraagstuk van de gemengde loopbanen alsook met de verbintenissen die de regering in de publieke sector heeft aangegaan.

Het comité wijst er eveneens op dat bepaalde functies echt zwaar belastend zijn en dat dit, wat de pensioenen betreft, behandeld moet worden in het kader van een globale aanpak, om de zwaarte van het werk gedurende de hele loopbaan te kunnen inschatten. In het kader van die globale aanpak moet ook bijzondere aandacht uitgaan naar een preventief beleid om de arbeidsomstandigheden gedurende de hele loopbaan te verbeteren, werknemers op te leiden en om te scholen voor andere functies, teneinde het belastende karakter van het werk tijdens de hele loopbaan te beperken.

De leden van het NPC gaan ermee akkoord om de discussie over de concretisering van de in aanmerking te nemen criteria voort te zetten (fase 3), nadat de regering de budgettaire middelen voor de inaanmerkingneming van zwaar werk heeft vastgesteld (fase 2); er zullen alleen precieze, objectieve, controleerbare, meetbare en registreerbare criteria in aanmerking worden genomen. Die werkzaamheden zullen plaatsvinden binnen een aantal duidelijke contouren die in het voortgangsrapport toegelicht worden.

De werkzaamheden van het NPC zullen worden voortgezet naast de bespreking van andere voorstellen, waaronder dat van de invoering van een pensioenstelsel met punten of ook nog de invoering van de mogelijkheid van deeltijds pensioen, met het oog op gendergelijkheid en sociale kwaliteit.

Bijlage I :

Interprofessioneel akkoord

**Interprofessioneel
Akkoord
2017 – 2018**

**Accord
Interprofessionnel
2017 - 2018**

IPA 2017-2018**AIP 2017-2018****A. Loonnorm**

Op basis van het technisch verslag van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) leggen de sociale partners de maximale marge voor loonkostenontwikkeling voor de periode 2017-2018 vast op 1,1 %. Deze maximale marge zal door de sociale partners in een algemeen verbindend verklaarde cao gesloten in de Nationale Arbeidsraad (NAR) worden vastgelegd.

In de onderhandelingen over de invulling van de loonmarge op sectoraal en/of ondernemingsniveau zal men maximaal rekening houden met de specifieke economische situatie van de sector en/of de onderneming, het behoud en de creatie van tewerkstelling en de concurrentiekracht.

Bij de invulling van de loonmarge dient eveneens rekening te worden gehouden met de reële kostprijs van alle weerhouden maatregelen. In dit verband verwijzen de sociale partners eveneens naar het gemeenschappelijk advies van de NAR van 12 februari 2014 m.b.t. de geleidelijke opheffing van de verschillen in behandeling die berusten op het onderscheid tussen arbeiders en bedienden inzake aanvullende pensioenen.

A. Norme salariale

Sur la base du Rapport technique du Conseil central de l'économie (CCE), les partenaires sociaux fixent la marge maximale d'évolution du coût salarial pour la période 2017-2018 à 1,1 %. Cette marge maximale sera fixée par les partenaires sociaux dans une CCT conclue au sein du Conseil national du travail (CNT) qui sera rendue obligatoire.

Dans les négociations sur la concrétisation de la marge salariale au niveau sectoriel et/ou des entreprises, il sera tenu compte au maximum de la situation économique spécifique du secteur et/ou de l'entreprise, du maintien et de la création d'emploi et de la compétitivité.

Lors de la concrétisation de la marge salariale, il conviendra de tenir compte du coût réel de toutes les mesures retenues. À cet égard, les partenaires sociaux se réfèrent également à l'avis commun du CNT du 12 février 2014 sur la suppression progressive des différences de traitement qui reposent sur la distinction entre ouvriers et employés en matière de pensions complémentaires.

B. Welvaartsvastheid sociale uitkeringen en sociale bijstand

Vertrekkende van de bepalingen van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact, enerzijds, en de brief van de eerste minister van 17 november 2016 aan de NAR en de CRB anderzijds, hebben de sociale partners een voorstel tot invulling van de beschikbare enveloppe voor 2017 en 2018 uitgewerkt. De enveloppe bedraagt 506,8 miljoen euro op jaarbasis en op kruissnelheid in 2018. Voor 2017 betekent dit 169,9 miljoen euro op jaarbasis.

In bijlage 1 vindt men een overzicht evenals de becijfering van de voorgestelde maatregelen.

Hierbij wordt ernaar gestreefd om de armoede-kloof verder te dichten alsook om specifieke oplossingen te bieden voor specifieke situaties van behartenswaardige gevallen – in het bijzonder de situatie van de alleenstaande ouders – zonder dat daarbij opnieuw werkloosheids- en inactiviteitsvallen worden gecreëerd.

De voorgestelde maatregelen zullen worden opgenomen in een advies van de NAR/CRB en in een advies van het Algemeen Beheerscomité voor het Sociaal Statuut der Zelfstandigen dat gelijktijdig met het afsluiten van de cao die de maximale marge voor loonkostenontwikkeling voor 2017-2018 zal vaststellen, zal worden uitgevaardigd.

B. Liaison au bien-être des allocations sociales et de l'assistance sociale

Sur la base des dispositions de la loi du 23 décembre 2005 relative au pacte de solidarité entre les générations, d'une part, et de la lettre du Premier ministre du 17 novembre 2016 adressée au CNT et au CCE, d'autre part, les partenaires sociaux ont élaboré une proposition pour affecter l'enveloppe disponible pour 2017 et 2018. Cette enveloppe s'élève à 506,8 millions EUR sur une base annuelle et en vitesse de croisière en 2018. Pour 2017, elle est de 169,9 millions EUR sur une base annuelle.

L'annexe 1 donne un aperçu ainsi qu'une estimation chiffrée des mesures proposées.

L'objectif consiste à poursuivre la réduction de l'écart de pauvreté et à proposer des solutions spécifiques pour des situations problématiques spécifiques – en particulier la situation des familles monoparentales –, sans créer de nouveaux pièges à l'emploi et à l'inactivité.

Les mesures proposées seront reprises dans un avis du CNT/CCE et dans un avis du Comité général de gestion pour le statut social des travailleurs indépendants qui seront adoptés parallèlement à la conclusion de la CCT qui fixera la marge maximale d'évolution du coût salarial pour 2017-2018.

C. Verlengingen en lopende dossiers

Naast de verlengingen voor de periode 2017-2018:

1. cao nr. 114 betreffende het medisch brugpensioen (mindervaliden en ernstige lichamelijke problemen);
2. de werkgeversbijdrage van 0,10% voor de inspanningen ten voordele van de personen die behoren tot risicogroepen;
3. het systeem van de innovatiepremie;
4. de vrijstelling van de startbaanverplichting indien de sector een werkgeversbijdrage van 0,15% voorziet bij risicogroepen;
5. de financiering en verduurzaming van de overheidstussenkost in het kader van het 80/20-systeem (tussenkost werkgever in de kosten voor openbaar vervoer in het woon-werkverkeer via een overeenkomst derde betaler), met een open enveloppe;
6. het behoud van de totale boete voor het niet-aanbieden van een outplacementbegeleiding op 1.800 euro;

... spreken de sociale partners af om de bestaande kadercao's van de NAR m.b.t. het brugpensioen (SWT) en de landingsbanen aan te passen overeenkomstig de afspraken die vervat zijn in bijlage 2. De nieuwe kadercao's gelden voor de periode 2017-2018. Zij zullen gelijktijdig worden afgesloten met de cao die de maximale marge voor loonkostenontwikkeling voor 2017-2018 zal vaststellen.

C. Prolongations en dossiers en cours

Outre les prolongations pour la période 2017-2018 :

1. la CCT n° 114 relative à la prépension médicale (moins valides et problèmes physiques graves) ;
2. la cotisation patronale de 0,10% pour les efforts en faveur de personnes appartenant à des groupes à risques ;
3. le système des primes d'innovation ;
4. l'exonération de l'obligation en matière de premiers emplois si le secteur prévoit une cotisation patronale de 0,15% pour les groupes à risques ;
5. le financement et la pérennisation de l'intervention publique dans le cadre du système 80/20 (intervention de l'employeur dans les frais de transport en commun pour les déplacements entre le domicile et le lieu de travail via une convention de tiers payant), avec une enveloppe ouverte ;
6. le maintien à 1.800 EUR de l'amende totale appliquée en cas de non-proposition d'accompagnement par outplacement ;

... les partenaires sociaux conviennent d'adapter les CCT-cadres existantes du CNT relatives à la prépension (RCC) et aux emplois de fin de carrière, conformément aux accords repris dans l'annexe 2. Les nouvelles CCT-cadres seront valables pour la période 2017-2018. Elles seront conclues en même temps que la CCT qui fixera la marge maximale d'évolution du coût salarial pour 2017-2018.

D. Maatschappelijke uitdagingen

De sociale partners wensen in de periode 2017-2018 een aantal maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Daartoe formuleren zij de volgende ankerpunten:

1. Burn-out

De burn-outproblematiek komt steeds prominenter in de actualiteit. Zowel werknemers als werkgevers en ondernemers worden ermee geconfronteerd.

De interprofessionele sociale partners zullen in het kader van de NAR een bijzonder comité met roterend voorzitterschap oprichten om deze problematiek te onderzoeken, duiding te brengen, de analyse te onderbouwen en de problematiek bespreekbaar te maken. Het zal daarbij gebruik maken van bestaande expertise. De vaststellingen die hieruit voortvloeien, moeten het mogelijk maken om te beschikken over meer verduidelijking en informatie, te werken rond sensibilisering (bv. informatiecampagne, een brochure uitwerken, goede praktijken kenbaar maken) en andere acties te ondernemen die rekening houden met de werkbaarheid voor de werknemer, de werkgever en de ondernemer.

Het comité zal tegen 01/07/2017 een werkplan opmaken. In functie daarvan zal via herbestemming van bestaande middelen (overheveling vanuit het globaal budget voor de risicogroepen) een budget worden toegekend om dit werkplan te realiseren.

D. Défis sociétaux

Durant la période 2017-2018, les partenaires sociaux souhaitent relever un certain nombre de défis sociétaux.

À cette fin, ils formulent les points d'ancrage suivants :

1. Burn-out

Le burn-out fait de plus en plus l'actualité. Travailleurs comme employeurs et entrepreneurs y sont confrontés.

Les partenaires sociaux interprofessionnels vont mettre sur pied, dans le giron du CNT, un comité spécial, avec une présidence tournante, chargé d'examiner la problématique, de donner des orientations, d'étayer l'analyse et de lever le tabou sur la problématique. Il utilisera à cet effet l'expertise existante. Les constatations qui en découleront permettront d'apporter plus d'explications et d'informations, de travailler sur la sensibilisation (p.ex. campagne d'information, élaborer une brochure, diffuser des bonnes pratiques) et d'entreprendre d'autres actions tenant compte de la faisabilité pour le travailleur, l'employeur et l'entrepreneur.

Le comité élaborera un plan de travail pour le 01/07/2017. En fonction de celui-ci, un budget sera alloué par la réorientation des moyens existants (transfert venant du budget global pour les groupes à risques) en vue de réaliser ce plan de travail.

2. Vereenvoudiging

De interprofessionele sociale partners zullen voorstellen formuleren om de bestaande regelgeving en de administratieve formaliteiten te vereenvoudigen teneinde de complexiteit en de administratieve lasten en kosten terug te dringen, met behoud van de informatierechten, de sociale rechten en de sociale bescherming.

In een eerste fase, die loopt tot 31/03/2017, zullen zij in de NAR een stand van zaken opmaken van de werkzaamheden rond administratieve vereenvoudiging die lopen in de verschillende organen waarin zij vertegenwoordigd zijn. In een tweede fase zullen zij actiepunten en concrete voorstellen formuleren. Zij zullen geregeld over hun vorderingen op het vlak van administratieve vereenvoudiging communiceren.

3. Een toekomstgerichte arbeidsorganisatie

De interprofessionele sociale partners zullen tegen 30/06/2017 in de NAR onderzoeken welke maatregelen en aanpassingen van de arbeidswetgeving kunnen toelaten om een soepeler organisatie van de arbeid voor de werkgever mogelijk te maken en de balans werk- privéleven en de werkbaarheid in de loopbaan voor de werknemer te verbeteren, met inbegrip van de nieuwe arbeids- en arbeidsorganisatievormen, met als doel de werkgelegenheid en de concurrentiekracht van de ondernemingen te bevorderen. Zij zullen tevens bekijken hoe zij het overleg en de ontwikkeling van pilootprojecten daarover kunnen stimuleren.

4. Digitalisering en deeleconomie

De interprofessionele sociale partners zullen in de NAR-CRB bekijken welke maatregelen kunnen worden genomen om

2. Simplification

Les partenaires sociaux interprofessionnels formuleront des propositions pour simplifier la réglementation existante et les formalités administratives de façon à diminuer la complexité, les charges et les coûts administratifs tout en maintenant les droits d'information, les droits sociaux et la protection sociale.

Dans un premier temps, pour le 31/03/2017, ils feront le point au CNT sur les travaux relatifs à la simplification administrative en cours dans les différents organes où ils sont représentés. Dans une deuxième phase, ils formuleront des points d'action et des propositions concrètes. Ils communiqueront régulièrement sur leurs progrès en matière de simplification administrative.

3. Une organisation de travail tournée vers l'avenir

Les partenaires sociaux interprofessionnels examineront au CNT, pour le 30/06/17, quelles mesures et adaptations de la législation sur le travail peuvent permettre de rendre possible une organisation plus souple du travail pour l'employeur et la combinaison de la vie privée et de la vie professionnelle et la soutenabilité du travail pour le travailleur, y compris les nouvelles formes de travail et d'organisation du travail avec comme but de promouvoir l'emploi et la compétitivité des entreprises. Ils examineront également comment ils peuvent stimuler la concertation et le développement de projets pilotes en la matière.

4. Digitalisation et économie collaborative

Les partenaires sociaux interprofessionnels examineront au CNT-CCE quelles mesures peuvent être prises pour veiller à ce que la

ervoor te zorgen dat de digitalisering en de deeleconomie kunnen leiden tot meer groei, werkgelegenheid en ondernemerschap, en een duurzame sociale zekerheid.

Het verslag en de aanbevelingen van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (HRW), het advies van de NAR over de toekomst van werk (Future Of Work) en de documenten van de CRB over de digitalisering en de arbeidsmarkt vormen in dat opzicht belangrijke basisreferenties.

De sociale partners zullen aandacht hebben voor de impact op de duurzaamheid van de economie en de arbeidsmarkt en op de eerlijke concurrentie tussen alle spelers/ondernemers op de markt. Zij zullen in kaart brengen waar de opportuniteiten of gevaren liggen, en zullen in dit kader voorstellen formuleren om werknemers en werkgevers/ondernemers beter te wapenen voor deze uitdagingen of om eventuele ongewenste effecten op te vangen.

De sociale partners zullen tegen 30/06/2017 een eerste diagnose uitvoeren. Op basis daarvan zullen zij tegen 31/12/2017 concrete voorstellen uitwerken. Daartoe zullen zij in september 2017 in de schoot van de NAR-CRB een colloquium organiseren met de betrokken actoren.

5. Mobiliteit

Het gemeenschappelijk advies van de CRB van 18/11/2015 over de basisprincipes voor een duurzaam mobiliteitsbeleid vormt een belangrijke basisreferentie.

Het mobiliteitsbudget kan een onderdeel zijn van een globale mobiliteitsvisie. De interprofessionele sociale partners zullen tegen 31/03/2017 in de NAR-CRB bekijken hoe dit budget kan worden uitgewerkt ten behoeve van een duurzamere mobiliteit en een betere intermodaliteit, zonder meerkost voor de werkgevers, zonder

digitalisation et l'économie collaborative mènent à plus de croissance, d'emploi et d'entrepreneuriat, et à une sécurité sociale durable.

Le Rapport et les recommandations du Conseil supérieur de l'emploi (CSE), l'avis du CNT sur l'avenir du travail (Future Of Work) et les documents du CCE sur la digitalisation et le marché du travail constituent à cet égard d'importantes références de base.

Les partenaires sociaux seront attentifs à l'impact sur la durabilité de l'économie et du marché de l'emploi et sur la concurrence loyale entre tous les acteurs/entrepreneurs sur le marché. Ils identifieront où il existe des opportunités ou des dangers, et formuleront dans ce cadre des propositions pour mieux préparer les travailleurs et les employeurs/entrepreneurs à ces défis ou pour pallier d'éventuels effets indésirables.

Les partenaires sociaux poseront un premier diagnostic pour le 30/06/2017. Sur cette base, ils élaboreront des propositions concrètes pour le 31/12/2017. À cet effet, ils organiseront au sein du CNT-CCE, en septembre 2017, un colloque réunissant les acteurs concernés.

5. Mobilité

L'avis commun du CCE du 18/11/2015 sur les principes de base pour une politique de mobilité durable constitue une référence de base importante.

Le budget mobilité peut être un des éléments d'une vision globale de la mobilité. Les partenaires sociaux interprofessionnels examineront au sein du CNT-CCE, pour le 31/03/2017, comment ce budget peut être élaboré pour améliorer la mobilité durable et favoriser l'intermodalité, sans surcoût pour les

loonverlies voor de werknemers en zonder negatieve impact op de budgetten van de sociale zekerheid en de overheden.

employeurs, sans perte de salaire pour les travailleurs et sans impact négatif sur les budgets de la sécurité sociale et des pouvoirs publics.

6. *Herstructureringen*

De sociale partners vragen aan de regering de nodige tijd om de problematiek van de herstructureringen in zijn geheel grondig te kunnen bespreken en zullen tegen 30/06/2017 in de NAR bekijken welke gemeenschappelijke voorstellen geformuleerd kunnen worden.

6. *Restructurations*

Les partenaires sociaux demandent au gouvernement le temps nécessaire pour débattre en profondeur de la problématique des restructurations dans son ensemble et examineront au CNT, pour le 30/06/2017, quelles propositions communes peuvent être formulées.

7. *Jongerentewerkstelling*

De interprofessionele sociale partners zullen tegen 31/03/2017 in de NAR bekijken welke gemeenschappelijke voorstellen geformuleerd kunnen worden om de tewerkstelling van jongeren te bevorderen en hun positie op de arbeidsmarkt structureel te verbeteren.

7. *Emploi des jeunes*

Les partenaires sociaux interprofessionnels examineront au CNT, pour le 31/03/17, quelles propositions communes peuvent être formulées pour promouvoir l'emploi des jeunes et améliorer la situation des jeunes sur le marché de l'emploi de façon structurelle.

In dat kader zullen de sociale partners ook een antwoord geven op de brief van 23/11/2016 van de Minister van Werk.

Dans ce cadre, les partenaires sociaux donneront également une réponse à la lettre du 23/11/2016 du Ministre de l'Emploi.

8. *Aanwerving en tewerkstelling bevorderen*

De sociale partners zullen tegen 31/03/2017 in de NAR bekijken welke gemeenschappelijke voorstellen geformuleerd kunnen worden om een structurele oplossing te bieden om de aanwerving en tewerkstelling te bevorderen in de specifieke sectoren waarin de maatregelen van de geharmoniseerde opzegregeling en de afschaffing van de proefperiode een bijzondere impact hebben. In dat kader zullen de sociale partners ook een antwoord geven op de adviesaanvraag van 19/04/16 van de Minister van Werk.

8. *Promouvoir l'embauche et l'emploi*

Les partenaires sociaux examineront au CNT, pour le 31/03/17, quelles propositions communes peuvent être formulées pour offrir une solution structurelle pour promouvoir l'embauche et l'emploi dans les secteurs spécifiques où les mesures du régime de préavis harmonisé et de la suppression de la période d'essai ont un impact particulier. Dans ce cadre, les partenaires sociaux donneront également une réponse à la demande d'avis du 19/04/16 du Ministre de l'Emploi.

9. Naar een beter en sterker sociaal overleg

De interprofessionele sociale partners zullen tegen 31/12/2018 bekijken welke andere maatregelen kunnen worden genomen in het kader van het dossier arbeiders-bedienden. Zij verwijzen hierbij naar de afspraken die zij daaromtrent gemaakt hebben in de verklaring van de Groep van 10 van 10 februari 2014.

De interprofessionele sociale partners willen ook het debat over de hervorming van het paritair landschap, eerst op sectoraal en ondernemingsniveau, voortzetten, dat moet leiden tot meer eenvoud en efficiëntie.

Na ondertekening van het interprofessioneel akkoord zullen de interprofessionele sociale partners snel de werkzaamheden rond de voormelde ankerpunten organiseren.

Tegen eind 2017 zullen de interprofessionele sociale partners een evaluatie opmaken van de vooruitgang in de werkzaamheden rond de verschillende ankerpunten.

9. Améliorer et renforcer la concertation sociale

Les partenaires sociaux interprofessionnels examineront, pour le 31/12/18, quelles autres mesures peuvent être prises dans le cadre du dossier ouvriers-employés. Ils se réfèrent ici à ce qu'ils ont convenu à ce sujet dans la déclaration du Groupe des 10 du 10 février 2014.

Les partenaires sociaux interprofessionnels souhaitent aussi poursuivre le débat sur la réforme du paysage paritaire, d'abord au niveau sectoriel et d'entreprise, dans le but de façonner un paysage paritaire plus simple et plus efficace.

Après signature de cet accord interprofessionnel, les partenaires sociaux interprofessionnels organiseront rapidement les travaux relatifs aux points d'ancrage susmentionnés.

Pour fin 2017, les partenaires sociaux interprofessionnels évalueront les progrès réalisés dans les travaux relatifs à ces différents points d'ancrage.

E. Eindbeschouwingen

De interprofessionele sociale partners vragen aan de regering om dit interprofessioneel akkoord (IPA) mee te schragen door uitvoering te geven aan die bepalingen die een wetgevende of reglementaire neerslag vergen.

De sociale partners van hun kant beschouwen dit IPA als een belangrijk element dat moet leiden tot competitiviteit, groei en werkgelegenheid evenals tot sereniteit en sociale rust in de sectoren en de bedrijven.

E. Considérations finales

Les partenaires sociaux interprofessionnels demandent au gouvernement de soutenir cet accord interprofessionnel (AIP) via l'exécution des dispositions nécessitant une intervention législative ou réglementaire.

Pour leur part, les partenaires sociaux estiment que cet AIP constitue un élément important devant mener à la compétitivité, la croissance et l'emploi ainsi qu'à la sérénité et à la paix sociale dans les secteurs et les entreprises.

**VOOR HET VERBOND VAN BELGISCHE ONDERNEMINGEN
POUR LA FEDERATION DES ENTREPRISES DE BELGIQUE**

Bart Buysse
Directeur generaal
Directeur général

Pieter Timmermans
Gedelegeerd Bestuurder
Administrateur Délégué

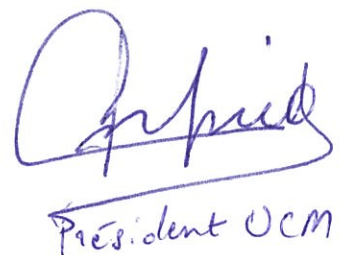
Michèle Sioen
Voorzitster
Présidente

VOOR UNIZO / POUR UNIZO, UNIE VAN ZELFSTANDIGE ONDERNEMERS

UCM

Karel Van Eetvelt
Gedelegeerd Bestuurder / Administrateur Délégué

President UCM

**VOOR HET AGROFRONT VAN LANDBOUWORGANISATIES
POUR L'AGROFRONT DES ORGANISATIONS AGRICOLES**

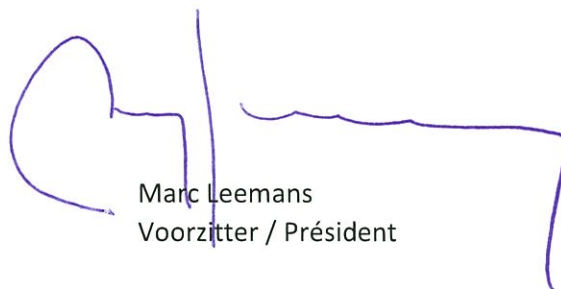

Sonja De Becker
Voorzitter / Président

**VOOR HET ALGEMEEN CHRISTELIJK VAKVERBOND
POUR LA CONFEDERATION DES SYNDICATS CHRETIENS**

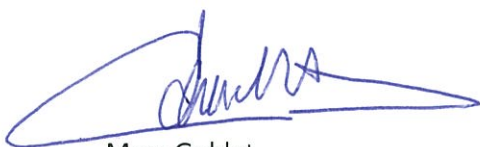

Marie-Hélène Ska
Algemeen secretaris / Secrétaire général

Marc Leemans
Voorzitter / Président

**VOOR HET ALGEMEEN BELGISCH VAKVERBOND
POUR LA FEDERATION GENERALE DU TRAVAIL DE BELGIQUE**

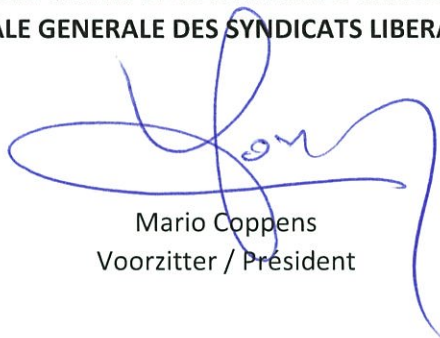

Marc Goblet
Algemeen secretaris / Secrétaire général

Rudy De Leeuw
Voorzitter / Président

**VOOR DE ALGEMENE CENTRALE DER LIBERALE VAKBONDEN VAN BELGIË
POUR LA CENTRALE GENERALE DES SYNDICATS LIBERAUX DE BELGIQUE**

Mario Coppens
Voorzitter / Président

Bijlage 1: Welvaartsvastheid

Samenvattende tabellen voor Groep van 10

SOUS RESERVE DE VERIFICATION PAR IPSS ET BUREAU DU PLAN

ONDER VOORBEHOUD VAN VERDERE VERIFICATIE DOOR OISZ EN PLANBUREAU

1 Werknemersregeling

PENSIOENEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima volledige loopbaan (1%)	1/09/2017	8.421.382	25.995.420
minima onvolledige loopbaan (1,7%)	1/09/2017	11.442.656	35.321.596
minimumjaarrecht per loopbaanjaar (1,7%)	1/01/2018		1.032.781
plafond minimumjaarrecht (1,7%)	1/01/2018		1.468.554
loonplafond (1,7%)	1/01/2018		46.065
cohorte 2012, 5 jaar, exclusief minima (2%)	1/09/2017	6.676.161	19.527.770
cohorte 2013, 5 jaar, exclusief minima (2%)	1/01/2018		20.135.784
verhoging pensioenen tussen [1995-2004], exclusief minima, 1%	1/09/2017	17.762.505	51.955.327
vakantiegeld (+2,25% in mei 2017 en +2,25% in mei 2018) (geen aftopping vakantiegeld tot maandbedrag)	mei 2017 en mei 2018	26.004.591	52.009.182
optrekken inkomensgrenzen overlevingspensioen naar niveau IGO ingeval van cumul met andere uitkeringen (art. 64 septies, KB van 1967)	1/09/2017	79.532	238.595
wegwerken van 15% van kloof tussen minimumoverlevingspensioen en minimumrustpensioen alleenstaande	1/09/2017	948.646	2.744.497
wegwerken anomalie forfaitair loon (art. 24 bis, KB 1967)	1/01/2018		100.000
TOTAAL PENSIOENEN		71.335.473	210.575.571

ZIV-UITKERINGEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima regelmatige werknemers - invaliditeit en AO (1,7%)*	1/09/2017	15.001.043	47.556.247
verhoging minima onregelmatige werknemers - invaliditeit + AO (0,9%)	1/09/2017	2.420.408	7.655.964
hulp van derden (5%)	1/04/2017	3.751.302	5.943.328
plafonds (0,8%)	1/01/2018		1.399.300
cohorte 2011, 6 jaar, exclusief minima (2%)	1/09/2017	863.382	2.457.274
cohorte 2012, 6 jaar, exclusief minima (2%)	1/01/2018		2.795.283
inhaalpremie +55 euro in mei 2017 en mei 2018 na 2 jaar AO voor personen met gezinslast	mei 2017 en mei 2018	4.352.306	9.164.541
inhaalpremie +26 euro in mei 2017 en mei 2018 na 2 jaar AO voor personen zonder gezinslast	mei 2017 en mei 2018	5.632.437	11.860.082
TOTAAL ZIV		32.020.878	88.832.019

* inclusief verhoging invaliditeitspensioen mijnwerkers

WERKLOOSHEID	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima en forfaits volledige en tijdelijke werkloosheid na arbeid			
- gezinshoofden (3,5%)	1/09/2017	11.205.882	33.552.703
- alleenstaanden (2%)	1/09/2017	3.834.401	11.324.837
- samenwonenden exclusief bevoorrechte samenwonenden (1%)	1/09/2017	1.521.136	4.482.328
- bevoorrechte samenwonenden (3,5%)	1/09/2017	146.207	434.509
minima werkloosheid met bedrijfstoeslag			
- gezinshoofden (3,5%)	1/09/2017	15.444	43.719
- alleenstaanden (2%)	1/09/2017	13.159	34.983
- samenwonenden (1%)	1/09/2017	43	199
inschakelingsuitkeringen			
- gezinshoofd (3,5%)	1/09/2017	2.630.674	7.892.021
- samenwonenden exclusief bevoorrechte samenwonenden (1%)	1/09/2017	536.231	1.608.694
- bevoorrechte samenwonenden (3,5%)	1/09/2017	24.758	74.274
- alleenstaanden + 24,26 euro (bedrag dat overeenkomt met gelijkschakeling inschakelingsuitkering van +21 jarigen met leefloon verhoogd met 0,9%)	1/09/2017	1.347.245	4.041.735
jeugdvakantie (1,5%)	1/09/2017	35.445	106.334
seniorvakantie (1,5%)	1/09/2017	3.619	15.200
thematische verloven voor alleenstaanden met kinderen: voltijdse uitkeringen (+ en - 50 jaar) en halftijdse uitkeringen - 50 jaar worden verhoogd met 38%, 1/5-uitkeringen - 50 jaar worden verhoogd met 21% (bijsturing na evaluatie in 2018).	1/04/2017	2.250.000	4.655.451
opvanguitkeringen (1,5%)	1/09/2017	16.955	50.866
plafonds			
- volledige en tijdelijke werklozen (0,8%)	1/09/2017	3.225.549	9.570.836
- werkloosheid met bedrijfstoeslag (0,5%)	1/09/2017	1.823.723	4.981.299
TOTAAL WERKLOOSHEID		28.630.472	82.869.988

* Door het optrekken vande forfaits in de laatste vergoedingsperiode wordt de degressiviteit van de uitkering in de voorgaande periodes afgevlakt. Om dit te neutraliseren wordt voor het berekenen van de degressiviteit verder uitgegaan van het voormalige niet-verhoogde forfait, behalve wat betreft de minima van de samenwonenden.

ARBEIDSONGEVALLEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima en forfaits (1,7%)	1/09/2017	698.705	2.085.685
plafonds (0,8%)*	1/01/2018		124.115
cohorte 2011, 6 jaar (2%)	1/09/2017	94.126	282.379
cohorte 2012, 6 jaar (2%)	1/01/2018		204.627
verlaging sociale zekerheidsbijdrage na pensionering met 1,19 pp. (0,25% van de kloof tussen 8,31% en 3,55%)	1/01/2018		825.000
TOTAAL ARBEIDSONGEVALLEN		792.831	3.521.806

* aparte berekening door AO-verzekeraars en compensatie kost door vermindering van bijdrage voor gehandicapten

BEROEPSZIEKTEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima en forfaits (1,7%)	1/09/2017	862.128	2.535.256
plafonds (0,8%)	1/01/2018		43.804
cohorte 2011, 6 jaar (2%)	1/09/2017	21.170	62.235
cohorte 2012, 6 jaar (2%)	1/01/2018		53.007
verlaging sociale zekerheidsbijdrage na pensionering met 1,19 pp. (0,25% van de kloof tussen 8,31% en 3,55%)	1/01/2018		1.153.283
begravenisvergoeding berekenen aan jaar van overlijden ipv jaar waarin beroepsziekte is begonnen vanaf overlijden op 1/7/2017	1/07/2017	150.948	301.895
TOTAAL BEROEPSZIEKTEN		1.034.246	4.149.480

TOTALE BESTEDING	133.813.900	389.948.864
THEORETISCHE ENVELOPPE	133.800.000	389.900.000

Het is de wens van de sociale partners om binnen de welvaartsenveloppe te blijven. Hiervoor zal worden bijgestuurd, maar het budget voor de uitkeringen thematische verloven voor alleenstaanden met kinderen dient minimaal 4,6 miljoen euro te bedragen op kruissnelheid.

De sociale partners vragen dat er bij de uitvoering van het advies welvaartsaanpassingen voor gezorgd wordt dat de toegekende welvaartsvastheid niet afgeroomd en dus geneutraliseerd wordt bij de toekenning van de sociale voordelen.

Onderzoek naar technische oplossingen is nodig zodat er geen afroming is via de fiscaliteit en zodat er geen impact is op de uitkeringen die niet aan de welvaart worden aangepast.

2 Zelfstandigenregeling

PENSIOENEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
minima volledige loopbaan (1%)*	1/09/2017	2.823.940	8.630.822
minima onvolledige loopbaan (1,7%)*	1/09/2017	10.108.302	30.836.603
cohorte 2012, 5 jaar, exclusief minima (2%)	1/09/2017	351.919	1.029.364
cohorte 2013, 5 jaar, exclusief minima (2%)	1/01/2018		1.314.576
verhoging pensioenen tussen [1995-2004], exclusief minima (1%)	1/09/2017	605.192	1.770.188
art. 64 septies Kb van 67 anomalie cumul overlevingspensioen en ziekte- of werkloosheidsuitkering: herwaardering vast bedrag	1/09/2017	5.717	17.152
wegwerken 15% van kloof tussen overlevingspensioen en minimumpensioen alleenstaande zelfstandige	1/09/2017	815.626	2.446.878
welvaartspremie	1/01/2018		6.059.969
TOTAAL PENSIOENEN		14.710.697	52.105.551

* Cijfers gebaseerd op berekeningen Federaal Planbureau

ZIV-UITKERINGEN	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
forfaits primaire AO (1,7%)	1/09/2017	531.031	1.644.109
forfaits invaliden (1,7%)	1/09/2017	1.902.151	5.968.557
moederschapsrust (1,7%)	1/09/2017	180.240	557.656
hulp van derden (5%)	1/01/2018		475.860
TOTAAL ZIV		2.613.421	8.646.183

OVERBRUGGINGSRECHT	datum van ingang	KOST IN 2017	KOST IN 2018
overbruggingsrecht (1,7%)	1/09/2017	49.422	148.266
TOTAAL		49.422	148.266

TOTALE BESTEDING	17.373.540	60.900.000
THEORETISCHE ENVELOPPE	17.500.000	60.900.000

3 Sociale bijstand

SOCIALE BIJSTAND	datum van ingang	KOST in 2017	KOST in 2018
IVT (2,9%)	1/09/2017	11.116.667	33.576.517
Leefloon en equivalent leefloon (0,9%)	1/09/2017	3.570.000	10.808.507
IGO en GIB (0,9%)	1/09/2017	3.900.000	11.984.328
TOTALE BESTEDING		18.586.667	56.369.352
THEORETISCHE ENVELOPPE		18.700.000	56.100.000

Annexe 1 : Adaptation au bien-être

Tableaux synthétiques à l'intention du Groupe des 10

SOUS RESERVE DE VERIFICATION PAR IPSS ET BUREAU DU PLAN

ONDER VOORBEHOUD VAN VERDERE VERIFICATIE DOOR OISZ EN PLANBUREAU

1 Régime des travailleurs salariés

PENSIONS	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima carrière complète (1 %)	1/09/2017	8.421.382	25.995.420
minima carrière incomplète (1,7 %)	1/09/2017	11.442.656	35.321.596
droit annuel minimum par année de carrière (1,7 %)	1/01/2018		1.032.781
plafond droit annuel minimum (1,7 %)	1/01/2018		1.468.554
plafond salarial (1,7 %)	1/01/2018		46.065
cohorte 2012, 5 ans, sans minima (2 %)	1/09/2017	6.676.161	19.527.770
cohorte 2013, 5 ans, sans minima (2 %)	1/01/2018		20.135.784
augmentation pensions entre [1995-2004], sans minima, 1 %	1/09/2017	17.762.505	51.955.327
pécule de vacances (+ 2,25 % en mai 2017 et + 2,25 % en mai 2018) (pas d'écurement du du pécule de vacances au montant mensuel)	mai 2017 et mai 2018	26.004.591	52.009.182
relèvement limites de revenus pension de survie au niveau de la GRAPA en cas de cumul avec d'autres allocations (art. 64 septies, AR de 1967)	1/09/2017	79.532	238.595
suppression de 15 % de l'écart entre la pension de survie minimale et la pension de retraite minimale isolé	1/09/2017	948.646	2.744.497
suppression anomalie salaire forfaitaire (art. 24 bis, AR 1967)	1/01/2018		100.000
TOTAL PENSIONS		71.335.473	210.575.571

ALLOCATIONS AMI	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima travailleurs réguliers – invalidité et IT (1,7 %)*	1/09/2017	15.001.043	47.556.247
augmentation minima travailleurs irréguliers – invalidité et AT (0,9 %)	1/09/2017	2.420.408	7.655.964
aide de tiers (5 %)	1/04/2017	3.751.302	5.943.328
plafonds (0,8 %)	1/01/2018		1.399.300
cohorte 2011, 6 ans, sans minima (2 %)	1/09/2017	863.382	2.457.274
cohorte 2012, 6 ans, sans minima (2%)	1/01/2018		2.795.283
prime de rattrapage +55 euros en mai 2017 et mai 2018 après 2 ans AT pour pers. avec charge de famille	mai 2017 et mai 2018	4.352.306	9.164.541
prime de rattrapage +26 euros en mai 2017 et mai 2018 après 2 ans AT pour personnes sans charge de famille	mai 2017 et mai 2018	5.632.437	11.860.082
TOTAL AMI		32.020.878	88.832.019

* y compris augmentation pension d'invalidité ouvriers mineurs

CHÔMAGE	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima et forfaits chômage complet et temporaire après travail			
- chefs de famille (3,5 %)	1/09/2017	11.205.882	33.552.703
- isolés (2%)	1/09/2017	3.834.401	11.324.837
- cohabitants sans cohabitants privilégiés (1 %)	1/09/2017	1.521.136	4.482.328
- cohabitants privilégiés (3,5 %)	1/09/2017	146.207	434.509
minima chômage avec complément d'entreprise			
- chefs de famille (3,5 %)	1/09/2017	15.444	43.719
- isolés (2 %)	1/09/2017	13.159	34.983
- cohabitants (1 %)	1/09/2017	43	199
allocations d'insertion			
- chef de famille (3,5%)	1/09/2017	2.630.674	7.892.021
- cohabitants sans cohabitants privilégiés (1 %)	1/09/2017	536.231	1.608.694
- cohabitants privilégiés (3,5 %)	1/09/2017	24.758	74.274
- isolés + 24,26 euros (montant correspondant à l'alignement de l'allocation d'insertion des + de 21 ans sur le revenu d'intégration, augmenté de 0,9%)	1/09/2017	1.347.245	4.041.735
vacances jeunes (1,5%)	1/09/2017	35.445	106.334
vacances seniors (1,5%)	1/09/2017	3.619	15.200
congrés thématiques pour isolés avec enfants : allocations à temps plein (+ et - 50 ans) et allocations à mi-temps -50 ans augmentées de 38 %, allocations d'1/5 -50 ans augmentées de 21 % (ajustement après évaluation en 2018).	1/04/2017	2.250.000	4.655.451
allocations de garde (1,5%)	1/09/2017	16.955	50.866
plafonds			
- chômeurs à temps plein et à temps partiel (0,8%)	1/09/2017	3.225.549	9.570.836
- chômage avec complément d'entreprise (0,5%)	1/09/2017	1.823.723	4.981.299
TOTAL CHÔMAGE		28.630.472	82.869.988

* Suite au relèvement des forfaits dans la dernière période d'indemnisation, la dégressivité de l'allocation au cours des périodes précédentes est lissée. Afin de neutraliser cet effet, il est tenu compte, pour le calcul de la dégressivité, du forfait précédent non majoré, sauf pour les minima des cohabitants.

ACCIDENTS DU TRAVAIL	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima et forfaits (1,7%)	1/09/2017	698.705	2.085.685
plafonds (0,8%)*	1/01/2018		124.115
cohorte 2011, 6 ans (2%)	1/09/2017	94.126	282.379
cohorte 2012, 6 ans (2%)	1/01/2018		204.627
abaissement de la cotisation de sécurité sociale après retraite de 1,19 pp. (0,25% de l'écart entre 8,31% et 3,55%)	1/01/2018		825.000
TOTAL ACCIDENTS DU TRAVAIL		792.831	3.521.806

* Calcul distinct par les assureurs accidents du travail et compensation du coût par la diminution de la cotisation pour les handicapés

MALADIES PROFESSIONNELLES	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima et forfaits (1,7%)	1/09/2017	862.128	2.535.256
plafonds (0,8%)	1/01/2018		43.804
cohorte 2011, 6 ans (2%)	1/09/2017	21.170	62.235
cohorte 2012, 6 ans (2%)	1/01/2018		53.007
abaissement de la cotisation de sécurité sociale après retraite de 1,19 pp. (0,25% de l'écart entre 8,31% et 3,55%)	1/01/2018		1.153.283
calcul indemnité de funérailles l'année du décès au lieu de l'année où la maladie professionnelle a débuté à partir des décès au 1/7/2017	1/07/2017	150.948	301.895
TOTAL MALADIES PROFESSIONNELLES		1.034.246	4.149.480

DÉPENSE TOTALE	133.813.900	389.948.864
ENVELOPPE THÉORIQUE	133.800.000	389.900.000

Le souhait des partenaires sociaux est de rester dans l'enveloppe bien-être. Des ajustements seront effectués à cet effet, mais le budget pour les allocations congés thématiques pour isolés avec enfants devra s'élever à 4,6 millions d'euros au minimum en vitesse de croisière.

Les partenaires sociaux demandent que, lors de l'exécution de l'avis adaptations au bien-être, on veille à ce que la liaison au bien-être accordée ne soit pas réduite et soit dès lors neutralisée lors de l'octroi d'avantages sociaux.

La recherche de solutions techniques est nécessaire pour qu'il n'y ait pas de réduction par le biais de la fiscalité et qu'il n'y ait pas d'impact sur les allocations qui ne sont pas adaptées au bien-être.

2 Régime des travailleurs indépendants

PENSIONS	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
minima carrière complète (1%)*	1/09/2017	2.823.940	8.630.822
minima carrière incomplète (1,7%)*	1/09/2017	10.108.302	30.836.603
cohorte 2012, 5 ans, sans minima (2%)	1/09/2017	351.919	1.029.364
cohorte 2013, 5 ans, sans minima (2%)	1/01/2018		1.314.576
augmentation pensions entre [1995-2004], sans minima (1%)	1/09/2017	605.192	1.770.188
art. 64 septies AR 67 anomalie cumul pension de survie et allocation maladie ou chômage : revalorisation montant fixe	1/09/2017	5.717	17.152
suppression de 15 % de l'écart entre la pension de survie et la pension minimale indépendant isolé	1/09/2017	815.626	2.446.878
prime de bien-être	1/01/2018		6.059.969
TOTAL PENSIONS		14.710.697	52.105.551

* Chiffres basés sur les calculs du Bureau fédéral du Plan

ALLOCATIONS AMI	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
forfaits IT primaire (1,7%)	1/09/2017	531.031	1.644.109
forfaits invalides (1,7%)	1/09/2017	1.902.151	5.968.557
congé de maternité (1,7%)	1/09/2017	180.240	557.656
aide d'une tierce personne (5%)	1/01/2018		475.860
TOTAL AMI		2.613.421	8.646.183

DROIT PASSERELLE	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
Droit passerelle (1,7%)	1/09/2017	49.422	148.266
TOTAL		49.422	148.266

DÉPENSE TOTALE	17.373.540	60.900.000
ENVELOPPE THÉORIQUE	17.500.000	60.900.000

3 Assistance sociale

ASSISTANCE SOCIALE	Date entrée en vigueur	Coût en 2017	Coût en 2018
Allocation remplacement revenus personnes handicapées (2,9%)	1/09/2017	11.116.667	33.576.517
Revenu d'intégration et équivalent du revenu d'intégration (0,9%)	1/09/2017	3.570.000	10.808.507
GRAPA et Revenu garanti aux personnes âgées (0,9%)	1/09/2017	3.900.000	11.984.328

DÉPENSE TOTALE	18.586.667	56.369.352
ENVELOPPE THÉORIQUE	18.700.000	56.100.000

Bijlage 2 - Kadercao's SWT en landingsbanen

Regime	Instrument	Huidig	Brugpensioen - SWT		IPA
Zware beroepen - 20j nachtarbeid of 5/7 jaar zwaar beroep of arbeidsongeschiktheid bouw	Cao NAR + sectorcao	58j/33jLB	Wordt verlengd + kadercao = 2017: 58/33 = 2018: 59/33		
Zware beroepen - residuair regime	KB + sectorcao of ondernemingscao	58/35	Kadercao: = 2017: 58/35 = 2018: 59/35		Beschikbaarheid Voor SWT nachtarbeid, bouwsector PC124, zwaar beroep en lange loopbaan vragen de sociale partners dat de leeftijd voor 2017 op 60 jaar blijft en voor 2018 op 61 jaar wordt gebracht. Het beroepsverleden blijft op 42 jaar in 2017-2018.
Lange loopbaan	Cao NAR	58/40	Wordt verlengd + kadercao = 2017: 58/40 = 2018: 59/40 + advies van de NAR met het oog op een vereenvoudiging van de berekening van het beroepsverleden. Advies bevat 3 elementen: = Een vereenvoudiging; = Neutraliteit tav huidige regeling (m.a.w. geen versoepeeling van toegang tot lange loopbaan als gevolg van andere berekeningswijze beroepsloopbaan); = Toegang tot info voor WN en WG (cfr. advies TK).		
Ondernemingen in moeilijkheden of herstructurering	KB + erkenning + ondernemingscao	55j	Kadercao = 56 j in 2017 en 2018 + overgangsmaatregel voor ondernemingen die voor 1 november 2016 een collectief ontslag hebben aangekondigd en die in 2017 door de Minister van Werk erkend worden als onderneming in herstructurering → 55 j op het moment van de aankondiging. Einddoel = 60j in 2020 (vast in KB)		Beschikbaarheid Voor SWT erkende ondernemingen (moeilijkheden/ herstructurering) worden de leeftijd en het beroepsverleden voor de periode 2017-2018 op 61 jaar en 39 jaar gebracht (als tijdspad verplicht op te nemen in de kader-cao).

Ernstige lichamelijke problemen	Cao NAR	58/35	Wordt verlengd Blijft 58/35		
Landingsbanen					
Zware beroepen, nachtarbeid, arbeidsongeschiktheid bouw	Cao NAR + sector CAO	55/25	Wordt verlengd in 2017-2018 zonder wijziging → kadercao		
Lange loopbaan	Cao NAR + sector CAO	55/35			
Ondernemingen in moeilijkheden of herstructurering	Cao NAR + erkenning + ondernemings cao	55/25			

Annexe 2 – CCT-cadres RCC et emplois de fin de carrière

Régime	Instrument	Situation actuelle	Prépension - RCC		AIP
Métiers lourds – 20a travail de nuit ou 5/7 ans métiers lourds ou incapacité de travail construction	CCT CNT + CCT sectorielle	58j/33jLB	Prolongation CCT cadre: = 2017: 58/33 = 2018: 59/33	Disponibilité Pour les RCC travail de nuit, construction CP124, métiers lourds et longues carrières, les partenaires sociaux demandent que l'âge soit maintenu à 60 ans pour 2017 et porté à 61 ans pour 2018. Le passé professionnel reste fixé à 42 ans en 2017-2018.	
Métiers lourds – régime résiduaire	AR + CCT sectorielle ou CCT d'entreprise	58/35	CCT cadre: = 2017: 58/35 = 2018: 59/35		
Carrière longue	CCT CNT	58/40	Prolongation + CCT cadre = 2017: 58/40 = 2018: 59/40 + avis du CNT en vue d'une simplification du calcul du passé professionnel. L'avis comprendra 3 éléments: = Une simplification ; = La neutralité par rapport au régime actuel (autrement dit, pas d'assouplissement de l'accès aux carrières longues comme conséquence du changement des règles de calcul du passé professionnel) ; = Accès à l'information pour le travailleur et l'employeur (cfr avis CT).		
Entreprises en difficulté et en restructuration	AR + reconnaissance + CCT d'entreprise	55a	CCT cadre = 56 a en 2017 et 2018 + mesure transitoire pour les entreprises qui ont notifié un licenciement collectif avant le 1er novembre 2016 et qui sont reconnues comme entreprise en restructuration par le Ministre en 2017 → 55 a au moment de l'annonce. Objectif final = 60a en 2020 (fixé dans l'AR)	Disponibilité Pour les RCC entreprises reconnues (difficultés/restructuration) l'âge et le passé professionnel seront portés à 61 ans et 39 ans pour la période 2017-2018 (trajectoire devant être reprise dans la CCT-cadre).	

Problèmes physiques graves	CCT NAR	58/35	Prolongation Reste 58/35
Emploi de fin de carrière			
Métiers lourds, travail de nuit, incapacité de travail construction	CCT CNT + sector CCT	55/25	Prolongation pour 2017-2018 sans modification → CCT cadre
Carrière longue	CCT CNT + sector CCT	55/35	
Entreprises en difficulté ou en restructuration	CCT CNT + reconnaissance + CCT d'entreprise	55/25	

Bijlage II :

**Deel 2 van het Verslag 2016 over de bevordering van de
werkgelegenheid en de preventieve vrijwaring van het
Concurrentievermogen**

1. Het verslag van de sociale gesprekspartners betreffende de structurele aspecten van het concurrentievermogen en de werkgelegenheid

1.1 Inleiding

Dit verslag – deel 2 van het Verslag over de bevordering van de Werkgelegenheid en de preventieve vrijwaring van het Concurrentievermogen - werd opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de sociale gesprekspartners (SP) die zitting hebben in de CRB.

Het vormt een weergave van de gezamenlijke akkoorden die tot op heden tussen de SP zijn gesloten inzake de analyse van het economische beleid. Dit gemeenschappelijk analysekader werd d.m.v. de sociale dialoog uitgewerkt en is het resultaat van een geleidelijk proces dat in 2015 op gang werd gebracht.

In 2015, tijdens de opstelling van dit tweede deel van het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen, kwamen de sociale gesprekspartners (SP) overeen om hun werkzaamheden te doen kaderen binnen de volgende definitie van het concurrentievermogen: “het vermogen van een economie om, in een gelijkaardig of hoger tempo dan het tempo dat wordt waargenomen in de landen met een vergelijkbare structuur (Duitsland, Nederland en Frankrijk), de levensstandaard van zijn inwoners te verbeteren en hun op duurzame wijze, d.w.z. zonder verslechtering van het extern evenwicht en met inachtneming van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, een hoge werkgelegenheidsgraad en een hoog niveau van sociale samenhang te bezorgen.” Op die manier identificeerden ze verschillende grote economische beleidsdoelstellingen.

Sedertdien stelt het redactieproces van dit tweede deel van het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen de sociale gesprekspartners in staat om, dankzij de discussienota's van het secretariaat van de CRB op basis van werkzaamheden van allerlei aard (documentatienota's of methodologische nota's van het secretariaat, nota's of rapporten van externe instellingen)¹, de verbanden tussen die economische beleidsdoelstellingen te ontwikkelen, de hefboomen (of intermediaire doelstellingen) aan te wijzen die een impact hebben op die doelstellingen, en de instrumenten (micro-economische of institutionele hulpmiddelen) vast te stellen waarmee de (intermediaire) economische beleidsdoelstellingen kunnen worden bereikt. Dat proces stelt hun meer bepaald ook in staat de sociaal-economische uitdagingen te definiëren.

De SP lieten zich in hun reflectie leiden door fundamentele punten van bezorgdheid: is onze economie wel concurrerend? Zal ze in staat zijn de doelstellingen te halen die de SP hebben vooropgesteld? In welke mate worden die doelstellingen bereikt? Gaan de waargenomen ontwikkelingen in de gewenste richting? Welke elementen moeten worden verbeterd? Wat zijn bijgevolg de uitdagingen die de regeringen prioritair zouden moeten opnemen? Met welke instrumenten? Vervullen de economische beleidsinstrumenten hun rol? Dit verslag geeft de antwoorden weer die de sociale gesprekspartners op dit moment gezamenlijk op die vragen geven.

¹ De lijst van deze werkzaamheden is opgenomen in de bijlage.

Dit tweede deel van het verslag draagt dus bij tot het vervullen van drie grote missies van de CRB: de eerste bestaat erin een brede maatschappelijke consensus op te bouwen omtrent grote doelstellingen, een gemeenschappelijk analysekader en economische beleidsprincipes, om te zorgen voor het duurzaam en blijvend karakter van die doelstellingen en principes, zelfs in geval van een meerderheidswissel in de regering; de tweede missie bestaat erin punten op de politieke agenda te plaatsen door de aandacht van de regeringen te vestigen op de thema's die de debatten in de maatschappij vorm geven en aldus bij te dragen tot de vaststelling van de prioriteitenvolgorde in het regeringsoptreden; de derde missie bestaat erin de dialoog tussen de representatieve sociale gesprekspartners en de regeringen mogelijk te maken. Dit verslag geeft een stand van zaken van onze economie in vergelijking met de referentielanden, wat de werkgelegenheid en het concurrentievermogen betreft.

1.2 De economische beleidsdoelstellingen

Drie doelstellingen moeten gelijktijdig worden nagestreefd: een hoge werkgelegenheidsgraad, een hoog niveau van sociale samenhang en de verbetering van de levensstandaard. En daarbij moeten twee randvoorwaarden worden nageleefd: de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en het evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans.

Welke balans kan hiervan worden opgemaakt?

1.2.1 Een hoge levensstandaard waarborgen ...

Teneinde de levensstandaard in ons land bij benadering vast te stellen, werd de analyse dit jaar gericht op de koopkracht van de particulieren en het niveau van het bbp per inwoner in koopkrachtpariteit (kkp). Voorts is ook de manier waarop de inkomens worden verdeeld van belang voor een benadering van de levensstandaard vanuit het oogpunt van de sociale samenhang. (De resultaten van de verrichte analyse betreffende de inkomensverdeling worden hieronder nader gedetailleerd).

De koopkracht van de particulieren wordt gemeten aan de hand van het bruto gecorrigeerd beschikbaar inkomen in reële termen per inwoner². Sinds 1996 is dat inkomen in België minder toegenomen dan bij onze burens. Om dat verschijnsel te verklaren, moet met twee zaken rekening worden gehouden: de ontwikkeling van de verschillende componenten van het reëel bruto beschikbaar inkomen per inwoner en het gewicht van elke van die componenten in het totale beschikbaar inkomen. Hoe groter het gewicht van een bestanddeel, hoe groter zijn aandeel in het totale beschikbaar inkomen, en hoe meer de ontwikkeling ervan een impact zal hebben op de geaggregeerde ontwikkeling van dat inkomen. Aldus zijn de lonen overal de belangrijkste component van het beschikbaar inkomen³, wat betekent dat de ontwikkeling van die lonen het sterkst bijdraagt aan die van de koopkracht.

² Dat laatste bestaat uit verschillende elementen. De eerste zijn de primaire inkomens, d.w.z. de inkomens die rechtstreeks worden ontvangen uit de economische activiteit van de particulieren: de lonen van de werknemers, de inkomsten van de zelfstandigen en de inkomens uit eigendom. De volgende elementen zijn de diverse transfers waaraan ze deelnemen en die ze genieten via de staat, m.a.w. via het herverdelingssysteem. Het betreft hier de te betalen inkomstenbelastingen en sociale bijdragen, enerzijds, en sociale en andere te ontvangen transfers, hetzij van geldelijke aard, hetzij in natura, anderzijds. In dit stadium wordt het bruto gecorrigeerd beschikbaar inkomen gevormd. Dat inkomen wordt ook als reëel gekwalificeerd, want er wordt rekening gehouden met de prijsstijgingen. Ten slotte wordt het geheel gedeeld door het aantal inwoners.

³ Ze zijn overigens goed voor zowat 50% van het bbp.

De inkomens uit eigendom hebben van hun kant een minder groot gewicht in het totale beschikbaar inkomen dan dat van de lonen, wat tot gevolg heeft dat de ontwikkeling ervan een minder sterke impact zal hebben op dat inkomen⁴. Niettemin moet worden beklemtoond dat het gewicht van die inkomens uit eigendom niet in alle landen identiek is. Zo hebben de inkomsten uit eigendom een potentieel grotere impact in België dan in Frankrijk en Nederland, maar minder groot dan in Duitsland. Tot slot is het gewicht van de inkomstenbelastingen groter in België dan in de drie referentielanden, voor een gelijkwaardig gewicht van de sociale uitkeringen.

De relatief lagere groei van de koopkracht van de particulieren in België in vergelijking met de referentielanden wordt vooral verklaard door een minder sterke stijging van het reëel primair inkomen per inwoner, m.a.w. van de inkomsten uit loonarbeid of zelfstandige arbeid en uit eigendom⁵. Dit wordt nog versterkt door het feit dat dit primair inkomen een groter gewicht heeft in België dan in Duitsland en in Frankrijk. Een positieve nettobijdrage van de sociale transferten heeft dit verschil weliswaar kleiner gemaakt, maar heeft het niet volledig weggewerkt.

De minder sterke stijging van het reëel primair inkomen per inwoner in België wordt o.m. verklaard door een minder sterke reële groei van de loonmassa per inwoner dan in Frankrijk en in Nederland. Ze is ook het resultaat van een uitgesproken reële daling van de inkomsten uit eigendom per inwoner, terwijl die inkomsten in de drie andere landen zijn gestegen. In vergelijking met Duitsland en Frankrijk is ze ten slotte ook het gevolg van een reële daling van de inkomsten die afkomstig zijn van de categorie die het bruto-exploitatieoverschot en de gemengde inkomens omvat⁶. De onderliggende oorzaken van die minder sterke ontwikkeling van de primaire inkomens in België dan in de referentielanden moeten in het kader van de volgende verslagen worden vastgesteld.

Het niveau van het bbp/inwoner in kkp drukt de koopkracht uit in termen van consumptiegoederen en -diensten.

In 2015 is het niveau van het bbp/inwoner in kkp in België lager dan in Duitsland en Nederland, maar hoger dan in Frankrijk. We merken op dat België de rangschikking aanvoert voor twee componenten: de arbeidsduur en de productiviteit per uur zijn in ons land hoger. Maar dat volstaat niet om België in staat te stellen over een hoger bbp-niveau/inwoner in kkp te beschikken dan dat van de buurlanden. De lagere activiteits- en werkgelegenheidsgraden in België dan in de drie referentielanden compenseren het voordeel in termen van productiviteit en arbeidsduur, of meer nog dan dat. We zien overigens dat Duitsland voornamelijk een hoger bbp/inwoner heeft dankzij een hogere werkgelegenheidsgraad. In de toekomstige verslagen zou moeten worden nagegaan waarom België niet van zijn productiviteitsniveau heeft kunnen profiteren om een hoger bbp-niveau/inw in kkp te hebben dan in de andere landen en of er een verband is tussen dat hoge productiviteitsniveau en de lage werkgelegenheidsgraad, of eerder de hoge arbeidsduur bepalend is voor de lagere werkgelegenheidsgraad.

⁴ Ze maken overigens zowat 10% van het bbp uit.

⁵ Zie voetnoot 1 op de vorige blz. voor de samenstelling van het reëel bruto gecorrigeerd beschikbaar inkomen per inwoner.

⁶ Die laatste, die verbonden zijn aan de zelfstandige activiteit, hebben een reële daling gekend die, voor de ganse periode, dezelfde omvang heeft als die in Duitsland en Frankrijk, maar die schril afsteekt tegenover de reële stijging die in Nederland wordt waargenomen. Niettemin merken we sinds 2012 in België een opleving van de reële groei van de gemengde inkomens per inwoner op, tegenover een relatieve stabiliteit in Nederland en een voortzetting van de daling in Frankrijk. De reële inkomens van de zelfstandigen in Duitsland blijven van hun kant toenemen.

1.2.2 ... door onze werkgelegenheidsgraad te verhogen ...

De EU 2020-doelstelling, die een zeer hoog aantal nieuwe banen impliceert, lijkt weinig realistisch. Het referentiescenario dat het meest geschikt lijkt, is dat van de Studiecommissie voor de Vergrijzing in haar rapport van 2015. Dat laatste houdt immers ook rekening met de hervorming van de pensioenen (en van het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag – SWT), die een aanzienlijke impact heeft op de toekomstige kosten van de vergrijzing en bijgevolg deel uitmaakt van de te maken beleidskeuzes voor de financiering van die ontwikkeling.

De SP kiezen er dus voor de in 2015 vastgestelde doelstelling m.b.t. het traject van de werkgelegenheidsgraad van de ScV, die beantwoordt aan de economische beleidskeuze die tot uiting wordt gebracht door de vaststelling van de budgettaire middellangetermijndoelstelling (MTO), te monitoren. In 2015 was de waargenomen werkgelegenheidsgraad lichtjes hoger dan die van het traject (het scenario gaf een werkgelegenheidsgraad aan van 65,2% in 2015, de waargenomen graad bedroeg 65,3%).

Aangezien de werkgelegenheidsgraad het aandeel van de personen met een baan in de bevolking op arbeidsleeftijd weergeeft, hangt de doelstelling niet alleen af van de werkgelegenheidsontwikkeling, maar ook van de realisatie van de demografische vooruitzichten.

Een demografische ontwikkeling die verschilt van de door de ScV gebruikte vooruitzichten in haar verslag van 2015 kan bijgevolg een impact hebben op de werkgelegenheidsgraad en op de capaciteit van de economie om toegevoegde waarde te genereren.

Wat is op het vlak van werkgelegenheid de doelstelling in termen van de werkgelegenheidsgroei die noodzakelijk is om aan te sluiten bij het gewenste scenario van stimulering van de groei, d.w.z. om de toegevoegde waarde voort te brengen die noodzakelijk is voor de financiering van ons sociaal systeem zonder de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op de helling te zetten tegen de achtergrond van de vergrijzing? En zonder het evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans in gevaar te brengen?

Zal onze werkgelegenheidsdynamiek het mogelijk maken deze doelstelling te bereiken? Loopt de werkgelegenheidsontwikkeling in de pas met het verwachte traject?

Meer dan het aantal werkende personen is het volume van de gepresteerde arbeid bepalend voor de productie (en, bijgevolg, voor de gecreëerde toegevoegde waarde). De arbeidsduur, die het mogelijk maakt van het ene naar het andere concept over te schakelen, is dus eveneens een belangrijke variabele. Het model gaat uit van de hypothese dat de arbeidsduur op lange termijn stabiel is, maar de ontwikkeling sinds 1996 doet vragen rijzen over deze hypothese. Voor 2015 wordt waargenomen dat de ontwikkeling van de arbeidsduur in de markttakken is verminderd, terwijl het referentiescenario een lichte groei in het vooruitzicht stelde. Op langere termijn wordt waargenomen dat de arbeidsduur een neerwaartse tendens vertoont tijdens de waarnemingsperiode van de wet (= sinds 1996). Mocht inderdaad blijken dat deze hypothese niet wordt gerealiseerd, dan zou het bereiken van de verwachte vergrijzingskosten, ceteris paribus, een bijkomende stijging van het aantal werkende personen of van de productiviteit per uur vergen.

Zal de sinds 1996 waargenomen dynamiek van het werkgelegenheidsvolume in de toekomst kunnen worden voortgezet zonder verslechtering van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de lopende rekening van de betalingsbalans? Een grondige analyse van het groeimodel van de werkgelegenheid tijdens de afgelopen twintig jaar en van de duurzaamheid ervan zal in de toekomstige verslagen een element van antwoord aanleveren.

1.2.3 ...en tegelijk, in het licht van de kosten van de vergrijzing, de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen...

De recentste raming van de indicator van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën wijst erop dat België aanzienlijke inspanningen zal moeten leveren om de houdbaarheid van zijn overheidsfinanciën te waarborgen. Deze inspanningen zijn goed voor 2,7% van het potentiële bbp⁷ en zijn voornamelijk bestemd om het hoofd te bieden aan de budgettaire kosten van de vergrijzing, met als doel de toekomst van zijn sociaal model te vrijwaren. De aangegane verbintenissen jegens de Europese Unie via haar Stabiliteitsprogramma 2016, met als doel een budgettaire positie te verwerven die spoort met de deelname aan de Monetaire Unie, zullen hiertoe op korte termijn helpen bij te dragen. Deze inspanningen op korte en op lange termijn zijn immers met elkaar verbonden: door een inspanning van 1,8% van het bbp te leveren, zal de houdbaarheidskloof ten dele kunnen worden verminderd. Maar dat zal niet volstaan om het hoofd te bieden aan de volledige vergrijzingskosten⁸.

Het garanderen van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën is niet alleen een kwestie van begrotingsinspanningen. De concretisering van het referentiescenario van de ScV inzake vergrijzingskosten impliceert dat de structurele factoren inzake de groei van de productiviteit en van de activiteits- en werkgelegenheidsgraden, in één woord de potentiële groei, worden verwezenlijkt. Het belang van deze structurele factoren werd aangetoond door de gevoeligheidsanalyses. Voldoende productiviteitswinsten en hoge activiteits- en werkgelegenheidsgraden zijn met name van essentieel belang om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen dankzij hun effecten op de economische groei.

Welnu, om die hypothesen van het referentiescenario van de ScV 2016 met betrekking tot deze twee variabelen te realiseren, zou een aanzienlijke economische beleidsinspanning nodig zijn. Indien de structurele factoren, zoals de groei van de productiviteit of van de werkgelegenheidsgraad, tekortschieten, dan zal de groei van de toegevoegde waarde te laag zijn om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen. Bijgevolg zal met meer kracht het begrotingsinstrument moeten worden aangewend, dat op zijn beurt nefaste effecten kan hebben op de groei en dus, in fine, op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, maar ook op de sociale houdbaarheid. Sedert minstens twee decennia wordt een langlopende tendens van vertraging van de productiviteitsgroei in België waargenomen. We zijn ver verwijderd van hetgeen het referentiescenario van de ScV 2016 eist, wat zou neerkomen op een verdubbeling van de productiviteitsgroei (1,5% in 2035, tegenover de verwachte 0,7% voor de periode 2016-2021 en 0,5% voor de periode 2008-2015). Een grondige analyse van deze problematiek is noodzakelijk.

⁷ Deze indicator geeft aan dat een totale inspanning van 2,7% van het potentiële bbp op het niveau van het structureel primair saldo zou moeten worden geleverd om houdbare overheidsfinanciën op lange termijn te kunnen waarborgen. Van die indicator moet 2,3% van het potentiële bbp worden toegeschreven aan de component "langetermijntonwikkelingen", die de toekomstige kosten van de vergrijzing weergeeft.

⁸ Bij ongewijzigd beleid zullen de Belgische overheidsfinanciën het traject dat is vastgelegd in het Stabiliteitsprogramma van 2016 niet naleven, aangezien België het structureel evenwicht dat het tegen 2018 had vooropgesteld niet zal bereiken. Volgens de laatste projecties zal immers nog een inspanning van 1,8% van het bbp moeten worden geleverd, wil België zijn MTO halen. Opgemerkt moet worden dat de Hoge Raad van Financiën in zijn advies van april 2016 over het begrotingstraject van het Stabiliteitsprogramma 2016-2019 rekening hield met een scenario waarin het structureel evenwicht in 2019, en niet in 2018, wordt bereikt. Dit traject werd gekozen door de Hoge Raad van Financiën, die opmerkt dat het mogelijk is het behalen van de MTO met een jaar uit te stellen en toch de schuldverminderingcriteria na te leven waaraan België onderworpen is wegens zijn hoge schuldgraad. Dit uitstel zou het met name mogelijk maken de totale inspanning te spreiden over een groter aantal jaren en, bijgevolg, het gewicht te verdelen dat die inspanning zou kunnen hebben in de economische groei en de werkgelegenheid. Niettemin kan België, wegens zijn hoge schuldgraad en omdat het sterk is blootgesteld aan toekomstige stijgingen van de rentevoeten, de begrotingsinspanningen niet eindeloos uitstellen.

In dat verband moet de belangrijke rol worden beklemtoond die de overheidsinvesteringen spelen wanneer ze bijdragen de verhoging van het productiepotentieel van de economie. Overheidsinvesteringen mogen niet louter vanuit het oogpunt van de uitgaven worden gezien, maar ook vanuit het oogpunt van de winsten op lange termijn die ze in termen van groei kunnen opleveren. Dit geldt voor alle overheidsmaatregelen die worden genomen om de potentiële groei te verhogen.

Een andere uitdaging voor de overheidsfinanciën is de digitalisering van de economie. Daarom zullen de SP zich eveneens buigen over, enerzijds, de potentiële effecten van de digitale ontwikkelingen op de potentiële groei en de componenten daarvan en, anderzijds, hun impact op de overheidsfinanciën.

1.2.4 alsook het evenwicht van de lopende rekening van de betalingsbalans te garanderen

We zien ook een uitdaging in het garanderen dat de potentiële groei niet gepaard gaat met een tekort op de lopende rekening. Terwijl dit dankzij de positieve internationale vermogenspositie van België geen probleem vormt op korte termijn, moeten structurele tekorten worden vermeden. Het recente evenwicht op de lopende rekening en de verbetering over de projectieperiode werden mede in de hand gewerkt door de lage olieprijs en een stabilisering van het exportmarktaandeel, wat wijst op een hoger extern concurrentievermogen. De ScV voorziet een toename van de potentiële groei via een verdubbeling van de productiviteitsgroei, wat een sneller toenemende binnenlandse vraag impliceert. Er moet voor gezorgd worden dat de binnenlandse vraag evolueert op een manier dat het evenwicht van de lopende rekening behouden wordt.

1.2.5 Een grotere sociale samenhang gewaarborgd door een hoge werkgelegenheidsgraad...

De toename van de werkgelegenheidsgraad, door de insluiting van een groter aantal mensen in de arbeidswereld, kan een vector zijn van een grotere sociale samenhang. Het is belangrijk aandacht te besteden aan de personen/categorieën van personen die niet (volledig) kunnen participeren in de arbeidsmarkt.

Is de werkgelegenheidsontwikkeling inclusief, d.w.z. in overeenstemming met de doelstelling inzake sociale cohesie? Twee hoofdvragen rijzen hierbij. Ten eerste: zijn er verschillen waarneembaar in de toegang tot werk in functie van leeftijd, kwalificatie- of functieniveau, afkomst en geslacht? De toegang tot werk is niet eenvormig verdeeld binnen de bevolking. Afgezien van het feit dat België de laagste werkgelegenheidsgraad (voor de totale economie) heeft in vergelijking met de referentielanden, behoort het ook tot de landen waar de verschillen het grootst zijn. Wanneer men immers de verschillen waarneemt tussen de leeftijdsgroepen, het geboorteland of de kwalificatie, dan zijn in België de verschillen in werkgelegenheidsgraad het grootst. Een tweede vraag heeft betrekking op de kenmerken van die banen: tijdelijke banen, banen waarin vaak atypische uren worden gewerkt en het aandeel van deeltijdse arbeid die onvrijwillig is? Deze kenmerken zijn evenmin eenvormig verdeeld in functie van leeftijd, geslacht, kwalificatie of herkomst.

1.2.6 ... en een doeltreffende en efficiënte sociale bescherming

Ons sociaal stelsel is, via de mechanismen van de sociale zekerheid, een essentiële vector van herverdeling. Het draagt bijgevolg in hoge mate bij aan de resultaten op het vlak van inkomensverdeling en aan de vermindering van de armoederisicograad.

Via een analyse van de verdeling van het beschikbaar inkomen (d.w.z. na sociale transfers⁹) hebben de SP kunnen vaststellen dat België, ondanks zijn vrij goede algemene prestaties op het vlak van de inkomensverdeling in vergelijking met de andere EU15-landen, relatief grote ongelijkheden registreerde tussen de lage inkomens en het mediaaninkomen. De ongelijkheden tussen de hoge inkomens en het mediaaninkomen zijn relatief beperkt, wat een vrij goede gemiddelde prestatie verklaart.

De relatieve armoederisicograad (drempel van 60% van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen) en de absolute armoederisicograad (materiële deprivatie) zijn in België relatief hoog.

Zo hebben de ongelijkheden in België vooral betrekking op de lage inkomens en binnen deze bevolkingscategorie hebben velen een inkomen dat hen aan het armoederisico blootstelt. Nochtans is de absolute situatie van de mensen die zijn blootgesteld aan het armoederisico van 2007 tot 2013 verbeterd, maar hun relatieve situatie is verslechterd. Hun inkomen is immers minder snel gegroeid dan de hoge inkomens.

Een hoge armoederisicograad in België vergeleken met de andere landen van het Europa van de 15 wordt waargenomen bij de personen die in een arbeidsarm gezin wonen, d.w.z. in een gezin waarvan de leden op arbeidsleeftijd niet of weinig werken. Door een verschijnsel van polarisering van de banen is het aandeel van de bevolking dat in een arbeidsarm gezin leeft in België bovendien groot.

Gelet op deze vaststellingen zien de SP twee grote uitdagingen. Ten eerste moet de polarisering van de arbeidsmarkt, en dus het aantal arbeidsarme gezinnen, worden teruggedrongen. Hiertoe moet worden ingezet op een combinatie van, enerzijds, het creëren van kwaliteitsvolle banen en, anderzijds, het wegnemen van de belemmeringen die de personen in arbeidsarme gezinnen ondervinden om toegang te krijgen tot die banen. Ten tweede worden gezorgd voor een doeltreffend en efficiënt herverdelingssysteem om de mensen tegen armoede te beschermen.

Om aan die twee uitdagingen tegemoet te kunnen komen, moet onze kennis op verschillende niveaus worden verbeterd. Eerst moet nauwkeurig worden omschreven wat een kwaliteitsvolle baan is en wat voor de personen in arbeidsarme gezinnen de belemmeringen zijn om toegang te krijgen tot die banen. Ten slotte moet een analyse worden verricht om de situatie van sommige bevolkingscategorieën (meer bepaald de zelfstandigen) beter te leren kennen.

Welke hefboomen moeten in werking worden gesteld om de levensstandaard, de sociale samenhang en de werkgelegenheidsgraad op duurzame wijze te verbeteren? In de volgende punten brengen de SP verschillende intermediaire doelstellingen (punt 2) en instrumenten (punt 3) van het economisch beleid naar voren, waarnaar de aandacht van de beleidsbepalers prioritair moet uitgaan en die hen kunnen leiden bij de vaststelling van hun actieprogramma's.

⁹ Genoteerd moet worden dat een volgende documentatienota van het secretariaat zal trachten de impact van ons herverdelingssysteem op de inkomensverdeling vast te stellen (d.w.z. een vergelijking maken van de inkomens voor en na de transfers).

1.3 Enkele intermediaire doelstellingen en vaststellingen voor België

1.3.1 Een sterkere productiviteitsgroei...

Sinds het nieuwe millennium wordt een substantiële daling van de groei van het bbp/capita waargenomen. Deze daling is in belangrijke mate toe te schrijven aan de dalende productiviteitsgroei, meer nog dan in de buurlanden. Willen we het welvaartspeil behouden en ons sociaal model betaalbaar houden, zal moeten worden bekeken hoe de productiviteitsgroei verhoogd kan worden.

... vereist voldoende bedrijfsdynamiek

Productiviteitsgroei vereist voldoende bedrijfsdynamiek. Concreet is er nood aan voldoende opstart en doorgroei van succesvolle ondernemingen. Daarnaast is het ook belangrijk dat de inkrimping en uittreding van laagproductieve bedrijven niet belemmerd wordt. Data op bedrijfsniveau tonen immers enorme verschillen in de productiviteitsniveaus van bedrijven. Voldoende bedrijfsdynamiek moet ervoor zorgen dat productiemiddelen kunnen bewegen naar plaatsen waar ze efficiënter worden aangewend. Daarnaast zorgt een verhoogde bedrijfsdynamiek ook voor een toenemende concurrentie, wat een positieve impact heeft op innovatie.

Voldoende bedrijfsdynamiek impliceert zowel de opstart van nieuwe bedrijven als een voldoende snelle opschaling/groei van de meest productieve bedrijven. Hoe groter de schaal van de meest productieve bedrijven, hoe meer hun goede prestatie immers bijdraagt aan de economische groei. Groeiondernemingen zijn echter niet alleen op een directe manier verantwoordelijk voor een groot deel van de totale werkgelegenheidsgroei in een land of regio, maar ook indirect via allerlei spillover- en netwerkeffecten. Op die manier vervullen groeiondernemingen een trekkersrol voor de rest van het economisch weefsel.

Het is moeilijk voorspelbaar welke ondernemingen uiteindelijk zullen opschalen. Er kan worden gesteld dat het gros van de groeiondernemingen – onafhankelijk van de gekozen groeimeting - jong is. Een gevolg hiervan is dat de ontwikkeling van groeiondernemingen ook een voldoende opstart van nieuwe ondernemingen zal vereisen. Maar in het algemeen hebben bedrijfskenmerken een bijzonder slechte voorspellingswaarde voor de kans op sterke groei. Daarentegen zijn er wel een aantal omgevingsfactoren die duidelijk de kans op de ontwikkeling van opschaling vergroten (cf. infra).

In het algemeen kan worden gesteld dat naast voldoende opstart van nieuwe ondernemingen en uittreding van te weinig productieve ondernemingen ook de aanwezigheid van groeiondernemingen kan worden gezien als een indicatie van het succes waarmee een economie schaarse productiemiddelen kanaliseert naar productieve en innovatieve bedrijven en dus van het dynamisme van een economie.

Op basis van de cijfers lijkt de bedrijfsdynamiek in België beperkt. Zowel de bruto-oprichtingsgraad als de stopzettingsgraad van ondernemingen in België zijn laag. En ook al is de doorgroei van startups in België hoog in vergelijking met andere landen, de prestatie op het vlak van doorgroei van ondernemingen met minimum 10 werknemers is een stuk minder goed.

... vereist voldoende innovatie

We hebben gezien dat de structuur van de markteconomieën voortdurend verandert. Wereldwijd gaan ondernemers voortdurend op zoek naar nieuwe producten en diensten, en naar nieuwe en goedkopere productiemethoden. Op die manier proberen ze beter in te spelen op de behoeften/wensen van klanten en dus hun concurrentiepositie te maximaliseren. Ondernemingen die hierin slagen, zullen groeien. De bedrijven die niet de nodige interne aanpassingen (kunnen) maken, zullen krimpen of verdwijnen. In plaats van dit proces van creatieve destructie passief te ondergaan, moet worden getracht om de transformatie te sturen richting kennisintensieve activiteiten om op die manier groei en jobs te waarborgen. Het stimuleren van innovatie zal hiervoor cruciaal zijn. Doordachte investeringen in O&O worden beschouwd als een belangrijke input in het innovatieproces. Coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus is hierbij belangrijk.

Daarnaast wordt O&O ook gelinkt aan de absorptiecapaciteit van ondernemingen, die bepalend is voor de mate waarin technologiediffusie kan plaatsvinden tussen bedrijven. Dit laatste is belangrijk, gelet op de heel grote productiviteitsverschillen die er bestaan tussen bedrijven. Het is dan ook belangrijk dat de voorwaarden voor onderzoek en ontwikkeling, en meer algemeen, de voorwaarden voor innovatie, voldoende aanzetten tot O&O en innovatie. (Op dit punt wordt hieronder nader ingegaan).

1.3.2 Het belang van de rentabiliteit

Om te produceren, moeten de ondernemingen voldoende rendabel zijn. Welnu, in sommige gevallen (in sommige bedrijfstakken of subbedrijfstakken) kan de rentabiliteit soms niet volstaan om aan de vraag te voldoen. Die vraag wordt dus ofwel niet beantwoord, of er wordt aan die vraag voldaan door de ondernemingen uit het buitenland.

In die welbepaalde gevallen kan een verhoging van de rentabiliteit en, bijgevolg, van de investeringen en van de uitvoer de werkgelegenheid doen toenemen en er dus toe bijdragen dat de doelstellingen inzake concurrentievermogen worden bereikt. Daar staat echter de voorwaarde tegenover dat deze verhoging van de rentabiliteit niet indruist tegen de andere doelstellingen die zijn opgenomen in de definitie van het concurrentievermogen, zoals de levensstandaard en de sociale cohesie. Heeft België een rentabiliteitsprobleem dat zijn capaciteit om banen te creëren beperkt? Is produceren in België rendabel genoeg? Die vragen zullen volgend jaar nader worden geanalyseerd. Deze analyse zal erop gericht zijn te bepalen of er een rentabiliteitsprobleem is in sommige bedrijfstakken of zelfs subbedrijfstakken, enerzijds, en wat de gevolgen hiervan meer bepaald zijn voor de werkgelegenheid en de investeringen, anderzijds.

1.3.3 Nood aan gematigde prijsontwikkeling

Een gematigde ontwikkeling van de prijzen is een belangrijke intermediaire doelstelling voor de realisatie van een competitieve economie. De consumptieprijzen hebben immers een impact op de koopkracht en dus op de levensstandaard van de bevolking. Daarenboven hebben ze, via de automatische indexeringsmechanisme, een impact op de loonkosten. Naast consumptieprijzen zijn ook de prijzen van B2B-goederen/diensten belangrijk voor het concurrentievermogen, aangezien deze als input gebruikt worden in andere sectoren. Op die manier hebben lagere prijzen en/of een hogere kwaliteit een rechtstreeks effect op de kosten van de gebruikers van deze goederen/diensten.

Een analyse van de prijzen leert echter dat in België in 2015 een einde kwam aan de periode van dalende inflatie die plaatsvond vanaf 2011. In tegenstelling tot in België hield de daling van de inflatie in de buurlanden wel aan in 2015. Als gevolg hiervan was de inflatie in België in 2015 0,5pp hoger dan gemiddeld in de buurlanden. In 2016 werd dit inflatieverschil ten nadele van België zelfs nog versterkt. Ook de onderliggende inflatie – zonder de prijsvolatiele productcategorieën ‘niet-bewerkte levensmiddelen’ en ‘energiedragers’ – lijkt in België persistenter dan gemiddeld in de buurlanden.

Terwijl de onderliggende inflatie in de buurlanden de vertraging voortzette die in 2013 begon en uitkwam op gemiddeld 0,8% in 2015, bleef de onderliggende inflatie in België stabiel op het dubbele van het niveau in de buurlanden, nl. 1,6%. Inflatietoeename in 2015 is in belangrijke mate toe te schrijven aan overheidsmaatregelen. De sterke toename van de prijs voor elektriciteit was voornamelijk te verklaren door het feit dat het btw-tarief voor elektriciteit in september 2015 opnieuw van 6% naar 21% gebracht werd, in het kader van de financiering van de taxshift, en door een verhoging van de distributietarieven van elektriciteit (in belangrijke mate toe te schrijven aan een aantal overheidsmaatregelen). Ook andere overheidsmaatregelen hadden in 2015 een belangrijke impact op de prijsontwikkeling. Vooral de dienstenprijzen werden in 2015 in belangrijke mate beïnvloed door administratieve beslissingen¹⁰. De afgelopen jaren zijn ook andere gereguleerde diensten fors duurder geworden. Bijvoorbeeld, de dienstencheques, huisvuilophaling, riolering... Volgens de NBB is vijf zesde van de totale inflatie in 2015 dan ook toe te schrijven aan overheidsmaatregelen. Ook het tweede kwartaalverslag 2016 van het Prijzenobservatorium wijst op een aantal overheidsinterventies die de inflatie versnelden. Zo werd in maart 2016 in het Vlaams gewest de bijdrage Energiefonds verhoogd, wat de elektriciteitsprijzen deed stijgen. En de optrekking van de accijnzen, respectievelijk in november 2015 en januari 2016, verklaart de hoge inflatie voor alcoholische dranken en tabak.

Over een langere periode beschouwd zijn vooral de prijzen van diensten en bewerkte levensmiddelen sterk gestegen. Dit zijn ook de categorieën die in 2015 het meest hebben bijgedragen aan de totale inflatie. Deze twee categorieën droegen ook het meest bij aan het inflatieverschil met de buurlanden in 2015.

Gelet op het belang van prijzen voor het concurrentievermogen vinden de sociale gesprekspartners het belangrijk dat het niveau en de ontwikkeling ervan worden opgevolgd. Zoals reeds werd vermeld, is er niet enkel aandacht nodig voor de consumptieprijzen, maar ook voor de prijzen van B2B-goederen/diensten. De diensten vormen immers een belangrijk deel van de input van de ondernemingen en in de dienstentakken in België wordt een snellere prijsstijging vastgesteld dan in de referentielanden. Dit draagt bij aan de daling van de rentabiliteit in de industrie, waar een snellere prijsontwikkeling van de intermediaire input wordt vastgesteld dan de stijging van de outputprijzen.

Eenmaal de diagnose is gesteld, vinden de sociale gesprekspartners het belangrijk om in een volgende fase de divergerende prijsontwikkelingen en -niveaus te kunnen verklaren. Macro-analyses zullen hiervoor niet volstaan. Om een zicht te krijgen op de oorzaken zullen gedetailleerde studies nodig zijn op het niveau van de markten voor specifieke producten/diensten, waarin onder meer een analyse wordt gemaakt van de reglementering die een impact heeft op de werking van deze markten.

¹⁰ Zo steeg de index van de categorie ‘onderwijs’ in oktober met 29% doordat de Vlaamse regering besloot om het inschrijvingsgeld in het hoger onderwijs aanzienlijk op te trekken. Een ander voorbeeld van de invloed van de gereguleerde prijzen is de stijging van de categorie ‘medische kosten’ met 6% in januari 2015 als gevolg van een harmonisatie van het remgeld bij de specialisten.

1.3.4 Nood aan afstemming vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

Om de werkgelegenheid te stimuleren, is een goed werkende arbeidsmarkt vereist, die resulteert in de best mogelijke afstemming tussen de arbeidsvraag van de ondernemingen, enerzijds en het arbeidsaanbod van de werknemers, anderzijds.

Dat is zeker niet altijd het geval: men bemerkt tal van belemmeringen voor de goede afstemming tussen arbeidsvraag en arbeidsaanbod.

Een vermindering van de afstemmingsmoeilijkheden zou kunnen bijdragen aan een verhoging van de werkgelegenheidsgraad. Waar komen die afstemmingsmoeilijkheden vandaan? Om deze vraag te analyseren, werd een studie gewijd aan de knelpuntberoepen en de oorzaken ervan. Verschillende elementen konden naar voren worden gebracht¹¹.

De knelpuntberoepen betreffen voornamelijk de technische, commerciële en logistieke beroepen en de beroepen die verband houden met vervoer en onderwijs (met enkele regionale klemtonen). De technische en manuele beroepen hebben overigens te kampen met een imago probleem. De knelpuntberoepen brengen uitdagingen voor het concurrentievermogen van België aan het licht. Enerzijds vormt het gebrek aan leerkrachten in Brussel een probleem voor de kwaliteit van het Brusselse onderwijs en kan het bijgevolg de competentiemismatch op de arbeidsmarkt verergeren. Anderzijds kan het tekort dat de technische beroepen (en met name de ingenieurs) treft de innovatiecapaciteit van België verzwakken.

Wat zijn de oorzaken van de afstemmingsmoeilijkheden? Er konden verschillende oorzaken worden vastgesteld. De competentiemismatches (mismatches in termen van behaalde diploma's, beroepservaring, talenkennis enz. van de kandidaten t.o.v. hetgeen de aanwerbers vragen) zijn een van de belangrijkste belemmeringen voor de afstemming. De verschillen inzake werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad tussen de verschillende competentieniveaus behoren immers tot de grootste in de EU. Die competentiemismatches zijn des te aanzienlijker doordat de werkgelegenheidsgraad van de laaggeschoolde bevolking in België relatief laag is. De werkloosheidsduur speelt een rol in de competentiemismatches omdat de knowhow en de motivatie van de werkzoekende worden aangetast en omdat dit de werkgevers soms afschrikt. Er zijn in België en in de drie gewesten ook geografische mismatches. Die laatste, die tot uiting komen in een zeer groot verschil tussen de provinciale werkloosheidsgraden, worden met name nog versterkt door de mobiliteitsproblemen waarmee ons land te kampen heeft en door de moeilijkere toegang die de laagst geschoolden om financiële redenen hebben tot huisvesting in de zones met veel werkgelegenheid. De geografische mismatches – een andere oorzaak – bestaan ook in de drie gewesten van het land. Andere elementen kunnen ook een rol spelen in de afstemmingsmoeilijkheden: de stimuli om te werken (structuur van de lonen en uitkeringen, structuren van persoonlijke dienstverlening...), de ongunstige arbeidsvoorwaarden.

¹¹ Deze studie steunde met name op de regionale gegevens. Verschillende methodologieën en nomenclaturen werden gehanteerd voor elke van de openbare arbeidsbemiddelingsdiensten voor het identificeren van de knelpuntberoepen en van de oorzaken ervan. Ze zijn niet geharmoniseerd. Een gebrek aan coördinatie en harmonisatie tussen de verschillende openbare arbeidsbemiddelingsdiensten betreffende die verschillende methodologieën en nomenclaturen die worden gebruikt door de respectieve statistische apparaten van die diensten, bemoeilijkt een rigoureuze vergelijking tussen de gewesten en het maken van vaststellingen op nationaal niveau. Welnu, een vergelijking tussen de gewesten en vaststellingen voor de ganse Belgische arbeidsmarkt zouden een verfijning van de economische beleidsmaatregelen mogelijk maken. Bovendien heeft dat gebrek aan harmonisatie ook een impact op de afstemming op de arbeidsmarkt, aangezien het een coördinatie tussen de gewesten en, bijgevolg, een intergewestelijke mobiliteit bemoeilijkt. De statistieken betreffende de marktaandelen van de verschillende openbare arbeidsbemiddelingsdiensten zijn relatief verouderd (van 2007). De sociale gesprekspartners zouden graag over bijgewerkte statistieken beschikken.

De sociale gesprekspartners stellen ook verschillende belemmeringen voor de afstemming vast met betrekking tot sommige categorieën van personen (bv. de financiële vallen, het kwalificatieniveau, het gebrek aan structuur in de persoonlijke dienstverlening). Om na te gaan hoeveel personen hierdoor worden getroffen, zou hieraan later een studie moeten worden gewijd. Opgemerkt moet worden dat een van de belemmeringen voor de afstemming te maken zou kunnen hebben met een discriminatieprobleem bij de aanwerving. Dit verschijnsel lijkt echter van minder groot belang te zijn voor de functies die relatief moeilijk in te vullen zijn.

1.4 Enkele beleidshefbomen om deze doelstellingen te realiseren

Het beleid beschikt over verschillende “hendels/instrumenten” waarmee het de bovenbeschreven doelstellingen kan beïnvloeden. Belangrijk is dat een beleid ter stimulering van een competitieve economie de inzet vraagt van verschillende, complementaire instrumenten. Een competitieve economie vereist immers niet enkel de creatie van economische groei en kwaliteitsvolle jobs, maar tevens een rechtvaardige inkomensverdeling en de bescherming van individuen in armoede.

Op korte termijn kunnen deze doelstellingen tegenstrijdig zijn. Zoals hierboven werd aangegeven, zijn creatieve destructie en innovatie onontbeerlijk voor langetermijngroei en jobcreatie op lange termijn. Zoals hierboven werd opgemerkt, wordt in België een polarisering van de arbeidsmarkt waargenomen, die negatieve gevolgen heeft voor de sociale cohesie. De digitalisering van de economie speelt een rol in die polarisering van de arbeidsmarkt. Technologische ontwikkelingen spelen immers een rol in de verandering van de werkgelegenheidsstructuur. De werkgelegenheids- of beroepenstructuur is de verdeling van de werkgelegenheid volgens bepaalde karakteristieken, in dit geval opleidingsniveau en, daarmee samenhangend, loon. Beroepen met veel routinetaken hebben een hogere kans op automatisering. Er is een structurele verschuiving aan de gang van de werkgelegenheid van gemiddeld betaalde, gemiddeld gekwalificeerde banen, richting slechter betaalde, laaggekwalificeerde banen enerzijds, en richting beter betaalde, hooggekwalificeerde banen anderzijds. Die verschuiving (‘jobpolarisatie’) werd ook in de EU15 en België reeds waargenomen. Tussen 2000-2013 nam het aandeel van de middengekwalificeerde functies in ons land af met 3,3 procentpunten, terwijl het aandeel van laaggekwalificeerde functies stabiel bleef en het aandeel van hooggekwalificeerde functies met 3,9 procentpunten groeide. In de EU15 worden dezelfde tendensen waargenomen, zij het nog meer uitgesproken.

In verband met de digitalisering van de economie en, meer in het algemeen, de technologische ontwikkeling rijzen twee belangrijke vragen omtrent het economisch beleid: wat is de impact/zal de impact ervan zijn op de werkgelegenheid in België? Zal België enerzijds de kansen die ze biedt kunnen omzetten in nieuwe banen en anderzijds de risico’s ervan tot een minimum kunnen beperken?

Om deze vragen te beantwoorden, werden verschillende thema’s die aanvullende analyses verdienen in het werkprogramma van de sociale gesprekspartners voor de komende maanden opgenomen: het in kaart brengen van de sectoren en de beroepen die het sterkst geraakt zullen worden door de digitalisering in België en de analyse van de dynamieken die aan de basis van deze jobpolarisatie liggen; het opvolgen van de pijler ‘Digitale overheid’.

Maar op korte termijn zijn er dus niet enkel winnaars, maar ook verliezers in dit verhaal: naast de opstart en doorgroei van bedrijven zijn er ook bedrijven die verdwijnen en mensen die hun job verliezen. Het is belangrijk dat deze mensen begeleid worden in hun transitie naar een andere job of opgevangen worden indien dit niet lukt. Een beleid gericht op het stimuleren van productiviteit kan dan ook niet los gezien worden van andere beleidsdomeinen zoals opleidings- en vormingsbeleid, arbeidsmarktbeleid, faillissementswetgeving... Maar in dit kader moet ook worden gezorgd voor een efficiënt en doeltreffend herverdelingssysteem om de individuen tegen armoede te beschermen.

Zoals hierboven werd opgemerkt, is het bovendien belangrijk, teneinde de polarisatie van de arbeidsmarkt en bijgevolg het aantal arbeidsarme gezinnen te verminderen dankzij de creatie van kwaliteitsvolle banen, dat de belemmeringen voor toegang tot werk – en tot kwaliteitsvolle banen in het bijzonder – waarmee de risicogroepen te kampen hebben, worden weggenomen.

Algemeen genomen zien de sociale gesprekspartners drie brede categorieën van beleidshefbomen: instituties, intelligentie en inspiratie en infrastructuur. In de onderstaande tekst wordt voor elk van de categorieën een aantal elementen aangegeven die door de sociale partners als (potentiële) knelpunten worden beschouwd. De lijst is niet exhaustief, maar is het resultaat van discussies over de lopende documentatienota's. Ook de volgorde van de elementen geeft geenszins een indicatie van de prioriteit ervan. Een aantal van de knelpunten zal in de loop van volgend jaar verder worden onderzocht.

1.4.1 Instituties

Een competitieve economie vereist goed werkende instituties die mensen de juiste prikkels geven. Meer concreet gaat het om alle economische, politieke en sociale regelingen die een kader vormen voor efficiënte transacties.

Regelgeving moet sociaal-economische doelstellingen zo efficiënt mogelijk realiseren

Natuurlijk zal regelgeving noodzakelijk zijn om de vooropgestelde sociaal-economische doelstellingen te realiseren. Het is belangrijk dat getracht wordt om deze doelstellingen op een zo efficiënt mogelijke wijze te realiseren. Er zijn aanwijzingen dat in België verbetering mogelijk is op het vlak van administratieve procedures. Een voorbeeld hiervan zijn de hoge kosten voor het registreren en overdragen van eigendom¹². Ook is er nog ruimte voor het verder integreren van ICT, wat de transactiekosten voor het leveren van publieke diensten doet dalen.

De sociale gesprekspartners willen het probleem 'administratieve procedures' en het probleem van de registratie en overdracht van eigendom verder verfijnen tegen het volgende Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen.

Ruimer dan louter aandacht voor procedures is er aandacht nodig voor de kwaliteit van de regelgeving in het algemeen. Zo dient bij nieuwe regelgeving de vraag gesteld te worden of de geplande regelgeving haar doel bereikt en of er geen betere alternatieven zijn. Sommige beleidsbeslissingen, die er misschien wel op gericht zijn de competitiviteit van bedrijven te verhogen, maken de regelgeving juist complexer door allerlei uitzonderingen toe te voegen. Consistentie en duidelijkheid zijn belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat regelgeving niet om de haverklap verandert. Er zijn aanwijzingen dat de kwaliteit van de Belgische regelgeving het laatste decennium wel verbeterde, maar dat de vooruitgang de voorbije 5

¹² Doing Business bekijkt het geheel van procedures die nodig zijn voor de verkoop van een eigendom van een bedrijf aan een ander bedrijf. Het betreft zowel de tijd als de kosten van de procedures. Enkel officiële kosten voorgeschreven door de wet zijn inbegrepen (bijdragen, overdrachtsbelastingen, zegelrechten en elke andere betaling aan het registratiekantoor, de notaris, overheidsagentschappen of advocaten). Andere belastingen (bv. meerwaardebelastingen) zijn uitgesloten.

jaar heel beperkt was. Ook dit punt willen de sociale gesprekspartners volgend jaar uitvoeriger bestuderen. Bovendien beklemtonen de SP het belang van coördinatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus (federaal en gewestelijk).

Institutioneel kader moet goede marktwerking garanderen

Volgens de EC draagt een suboptimale werking van bepaalde productmarkten in België bij tot het inflatieverschil met de buurlanden (cf. supra). Er is dan ook nood aan instituties die voldoende marktwerking garanderen. Een effectieve en efficiënte mededingingsautoriteit zal zeker een belangrijk element zijn. Daarnaast is er ook nood aan een regelgevend kader dat toelaat dat vraag en aanbod hun werk doen. Er zijn indicaties dat in een aantal dienstensectoren op dit vlak verbetering mogelijk is. De regulering van zakelijke diensten is een van de meest restrictieve in Europa, wat zorgt voor toetredingsbarrières voor nieuwe ondernemingen.

Efficiënt rechtssysteem moet regels afdwingbaar maken

Regelgeving is één iets. Even belangrijk is dat deze ook kan worden afgedwongen. Bijgevolg zijn ook de kwaliteit, de onafhankelijkheid en de efficiëntie van het rechtssysteem cruciaal voor het concurrentievermogen. Volgens het 2016 EU Justice Scoreboard is er zeker ruimte om de efficiëntie van het Belgische rechtssysteem verder te verhogen. Ook het potentieel van ICT in het rechtssysteem kan beter worden benut.

Gepaste financiële instituties, ook voor groeiondernemingen

Wat financiële instituties betreft, vragen de sociale gesprekspartners bijzondere aandacht voor de financiering van de groeifase van ondernemingen. Naast bankfinanciering blijken andere financieringsinstrumenten ook aangewezen voor groeiondernemingen; nu blijkt echter dat groeiondernemingen weinig een beroep doen op alternatieve financieringsinstrumenten. Risicokapitaal, "upscale" kapitaal in het bijzonder, is relatief zwak ontwikkeld in België (sterk versnipperd aanbod van risicokapitaal en onvoldoende schaalgrootte). Hierdoor moeten groeiondernemingen hun groei afremmen of zich wenden tot buitenlandse investeerders. Dit punt wordt uitvoeriger onderzocht door de subcommissie Financiële sector.

Een jobvriendelijk institutioneel kader

Bij de vormgeving van instituties is ook aandacht nodig voor de impact ervan op jobs. Er zijn verschillende elementen die een impact hebben op de creatie van werk. Een efficiënt arbeidsmarktbeleid zal dan ook de coördinatie vereisen tussen verschillende beleidsdomeinen: werk, onderwijs, sociale inclusie, migratie en integratie.

Ook het fiscaal beleid heeft een impact: de hoge lasten op arbeid in België hebben een negatieve impact op de werkgelegenheidsgroei.

De fiscale heffingen op arbeid, kapitaal en verbruik

Doordat ze de relatieve prijzen veranderen, beïnvloeden de fiscale en parafiscale veranderingen immers de gedragingen van de economische actoren (met name via de loononderhandelingen) en hebben ze bijgevolg een invloed op de economische groei, de werkgelegenheid, de sociale samenhang en de financiële houdbaarheid van de economie.

De analyse van de fiscaliteit en van de parafiscaliteit levert verschillende vaststellingen op: in 2014 bleef België – na Denemarken (49,9%) en Frankrijk (45,9%) – het derde Europese land met het hoogste aandeel van de belastingen in het bbb: 45,3%. In 2014 was in België, zoals ook in een aantal andere Europese landen (Tsjechische Republiek, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk, Slovenië, Finland en Zweden), ruim 50% van de totale inkomsten afkomstig van de factor arbeid. Dat aandeel bedroeg in 2014 meer bepaald 53,4% in België. De impliciete belastingvoet op arbeid, op verbruik en op kapitaal bedroeg in 2014 in België resp. 43,5%, 21,0% en 35,5 % (cijfers van 2012)¹³. Deze impliciete belastingvoeten zijn hoger dan het gemiddelde van de drie referentielanden.

In België waren de loonsubsidies in de privésector goed voor 1% van de loonmassa in 1996 en voor 4,67% in 2015, voor een totaalbedrag van 7,254 miljard euro voor het jaar 2015. We merken op dat de vrijstelling van betaling van de 1% bedrijfsvoorheffing in de marktsector (ook algemene subsidie genoemd) vanaf 1 april 2016 werd afgeschaft, met uitzondering van de kmo's, die van een vrijstelling van 1,27% naar 0,27% overgaan. Deze vrijstelling was goed voor een bedrag van 1,035 miljard euro in 2015, d.i. 0,67% van de loonmassa. Deze algemene subsidie zal worden omgezet in een bijkomende verlaging van het basistarief van de werkgeversbijdragen. In 2011 bedroeg de subsidiëeringsgraad van de privésector 0,26% in Duitsland, 0,71% in Nederland en 0,76% in Frankrijk. Deze cijfers zijn niet geüpdatet, maar de hervorming van de wet van 1996 legt de berekening van de loonhandicap ten opzichte van de referentielanden sinds 1996 alsook de berekening van de absolute loonkostenhandicap op, rekening houdend met de loonsubsidies in België en in de referentielanden. Dit zal ten laatste in het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen van 2018 worden opgenomen. Er kan evenwel worden opgemerkt dat Frankrijk in 2013 het "Crédit d'impôt pour la compétitivité et l'emploi" (CICE, (vert.) "belastingkrediet voor het concurrentievermogen en de werkgelegenheid") invoerde. Deze loonsubsidie was in 2016 goed voor 2,1% van de loonmassa van de privésector.

Een stevig institutioneel kader voor een energievisie op lange termijn

Voorts is de behoefte aan een stevig institutioneel kader ook voelbaar in een ander domein, nl. energie. Een interfederale energievisie is van essentieel belang opdat de verschillende bevoegdheidsniveaus op een onderling afgestemde wijze optreden en opdat een stabiel juridisch kader wordt vastgesteld, dat over de regeringsmeerderheden heen moet blijven meegaan.

Ook aandacht nodig voor informele instituties

Naast formele instituties zijn ook informele instituties (waarden, normen, gewoontes...) van belang. Uit verschillende bronnen blijkt dat België niet tot de toptanden behoort wat de prestatiegerichtheid en de houding ten aanzien van ondernemerschap betreft. Ook voor openheid ten aanzien van diversiteit gemeten op basis van de tolerantie-index scoort bv. Nederland beter. En de diversiteit naar leeftijd, geslacht en etnische herkomst wordt in België ook nog weinig weerspiegeld in de werkende bevolking. Nochtans zou dit een positief effect kunnen hebben op de creativiteit binnen ondernemingen.

¹³ Opgemerkt moet worden dat de impliciete aanslagvoet op kapitaal wordt overschat. De teller van de impliciete aanslagvoet omvat immers de belastingen op de kapitaalinkomsten en op de kapitaalvoorraad, terwijl de noemer enkel de belastinggrondslag van de kapitaalinkomsten omvat. Dit beïnvloedt de internationale vergelijking echter niet, aangezien voor alle landen dezelfde methode wordt gehanteerd.

1.4.2 Onderwijs en vorming als hefboomen voor productiviteit en sociale cohesie

Het opleidingsniveau van de bevolking bepaalt immers de capaciteit van een land om te leren, om nieuwe informatie te absorberen en om vaardigheden te ontwikkelen die uiteindelijk problemen kunnen oplossen of nieuwe kennis genereren. Initiële opleiding en levenslang leren verhogen op die manier de productiviteit en de kansen op jobcreatie in een economie.

Daarnaast zijn onderwijs en opleiding ook bepalend voor de sociale cohesie van een land. In België zijn de competentiemismatches (mismatches in termen van behaalde diploma's, beroepservaring, talenkennis enz. van de kandidaten t.o.v. hetgeen de aanwerbers vragen) een van de belangrijkste belemmeringen voor de afstemming op de arbeidsmarkt. Het resultaat is dat de werkgelegenheidsgraad van laaggeschoolden op actieve leeftijd in België lager is dan gemiddeld in andere landen. Een beter opgeleide bevolking zal dan ook de werkgelegenheid ten goede komen. Daarnaast zorgt een hoger aanbod van hoogopgeleiden, ceteris paribus, voor een daling van de skill premium – het loonverschil tussen hoog- en laagopgeleiden – en dus voor een lagere inkomensongelijkheid.

Een kwalitatief onderwijs- en opleidingssysteem zijn dan ook onontbeerlijk voor het concurrentievermogen. Er zijn op dit vlak echter een aantal uitdagingen.

Verder aanmoedigen van keuze voor wetenschappelijke en technische richtingen

Zoals reeds werd aangegeven zijn technische beroepen knelpuntberoepen in de drie gewesten. Ook al ligt het aandeel van afgestudeerden van het hoger onderwijs boven het EU-gemiddelde, het aantal studenten en afgestudeerden in wetenschappelijke, ingenieurs- en technologische richtingen is laag in vergelijking met andere landen. Gelet op het belang van deze groep voor het innovatiepotentieel van een land is het belangrijk dat de keuze voor deze opleidingen verder wordt aangemoedigd.

Ook op het niveau van het secundair onderwijs is er een tekort aan technisch geschoolde mensen. Het Belgische 'watervalstelsel' is een deel van de verklaring. Theoretische richtingen die behoren tot het algemeen secundair onderwijs (ASO) worden in het algemeen hoger aangeschreven dan technische en beroepsrichtingen, waardoor leerlingen vaak in het ASO beginnen en, indien dit niet lukt, 'af dalen' naar het technisch en vervolgens het beroepsonderwijs. Dit heeft vaak een negatieve impact op de motivatie van de leerlingen, wat als gevolg kan hebben dat jongeren de school verlaten zonder kwalificatie. Het aandeel van vroegtijdige schoolverlaters bedroeg in België in 2015 10,1%, licht onder het EU-gemiddelde van 11%. Er zijn echter belangrijke verschillen tussen de regio's: in 2014 bedroeg het aandeel van vroegtijdige schoolverlaters in Vlaanderen 7%, in Wallonië 12,9% en in Brussel 14,4%.

Voldoende aandacht nodig voor toenemende digitalisering

De digitalisering dringt steeds verder door in het maatschappelijke en economische leven. In de toekomst zal er, nog meer dan nu, vraag zijn naar vaardigheden die hiermee complementair zijn. Integratie en gebruik van ict op school zal daarom belangrijk zijn. België scoort op dit vlak gemiddeld in vergelijking met andere EU-lidstaten, maar hinkt achterop tegenover de best presterende landen, onder meer wat het aantal leerlingen per aangesloten computer, het gebruik van een schoolcomputer bij het leren en de verplichte deelname van leraren aan een ict-opleiding betreft.

Voldoende publieke middelen moeten op een adequate manier ingezet worden voor het verzekeren van de kwaliteit van het onderwijs om de toekomstige ict-uitdagingen aan te kunnen.

Er moet echter worden opgemerkt dat niet enkel 'harde' kennis met betrekking tot ict van belang is, maar ook de zogenaamde 'soft skills': vaardigheden zoals probleemoplossend denken, kritisch vermogen, creativiteit en sociale interactie, die ertoe bijdragen dat de nieuwe generatie ook bij verdere technologische verandering inzetbaar blijft op de arbeidsmarkt. Het zijn immers de taken die creativiteit, inventiviteit en intuïtie vergen die het moeilijkst om te zetten zijn in algoritmen en dus moeilijk te automatiseren zijn. Volgend jaar zal een analyse worden verricht over de impact van de digitalisering op de competentie- en opleidingsbehoeften.

Verder aanmoedigen van werkplekleren en alternerend leren

Het stimuleren van werkplekleren – en van alternerend leren¹⁴ in het bijzonder – kan een antwoord bieden op een aantal belangrijke uitdagingen. Het is een manier om competenties van jongeren beter af te stemmen op de noden van de arbeidsmarkt. Dit komt niet alleen ten goede aan de bedrijfswereld, maar ook aan de jongeren en aan de maatschappij als geheel. De concrete werkervaring van jongeren verhoogt immers hun kansen op de arbeidsmarkt en heeft op die manier een positieve impact op de jeugdwerkloosheid. Werkplekleren en alternerend leren kunnen ook de motivatie van jongeren verhogen en in bepaalde gevallen schooluitval tegengaan.

In België is, met uitzondering van de Duitstalige gemeenschap, het systeem van alternerend leren weinig ontwikkeld in vergelijking met andere landen. De verschillende gemeenschappen en gewesten erkennen echter het potentieel en investeren daarom in de verdere versterking en opwaardering ervan. Dit vraagt aandacht zowel voor de aanbodzijde als voor de vraagzijde.

Langs de aanbodzijde is het belangrijk dat bedrijven voldoende gestimuleerd worden om leerwerkplekken aan te bieden. In dit kader dient verder te worden ingezet op administratieve vereenvoudiging en op harmonisering van de stelsels over de gemeenschappen en gewesten heen. Het opleidingsaanbod en de inhoud ervan dienen ook voldoende te zijn afgestemd op de noden van de bedrijven, al is het tevens belangrijk dat de opleidingen voldoende breed zijn om jongeren te wapenen tegen snelle veranderingen op de arbeidsmarkt. Ten slotte hebben de sectorfondsen een belangrijke rol te spelen. Heel wat sectorfondsen spelen al een actieve rol in het sensibiliseren van bedrijven om werkplekken aan te bieden. Ook voorzien verschillende sectorfondsen in begeleiding en/of ondersteuning, zowel voor leerlingen, scholen/trajectbegeleiders als voor bedrijven. Ze bieden bv. trainingen aan om de kwaliteit van de begeleiding in de onderneming te verhogen.

Langs de vraagzijde is het belangrijk dat alternerend leren aantrekkelijker wordt voor jongeren en hun ouders. Nu is alternerend leren immers vaak geen eerste keuze. In dit kader is er nood aan een goede begeleiding bij de studiekeuze en aan een verdere herwaardering van de opleiding die inzet zowel op professionele als meer algemene vaardigheden en die potentieel uitmondt in een beroeps- en onderwijskwalificatie. Verder dient ook gewerkt te worden aan het imago van de opleiding: er is nood aan een cultuurverandering waarbij alternerend leren als een volwaardig, positief leertraject wordt gezien.

¹⁴ In een systeem van alternerend leren brengen jongeren die schoollopen hun opleiding afwisselend door in de school/het opleidingscentrum en in een onderneming, waarbij de laatste component het grootste deel van de totale leertijd beslaat.

Ten slotte zou het nuttig zijn om het systeem van alternerend leren uit te breiden naar andere doelgroepen. Momenteel komt alternerend leren hoofdzakelijk voor in het beroepsonderwijs. Het heeft echter ook heel wat potentieel in andere richtingen in het secundair onderwijs, in het hoger onderwijs en als opleidingsvorm voor werklozen.

Kwalitatief onderwijs met gelijke onderwijskansen voor iedereen

Het niveau van de competenties hangt natuurlijk samen met de kwaliteit van de opleiding. Deze dient blijvend bewaakt te worden. Daarenboven is er nood aan gelijke onderwijskansen voor iedereen. Dit lijkt nu onvoldoende het geval te zijn. Op basis van de recentste PISA-enquête (2015¹⁵) blijkt dat de sociaal-economische achtergrond van de leerlingen meer dan gemiddeld in de Oeso een verklaring vormt voor de prestatieverschillen tussen leerlingen. Bovendien kampt België nog altijd met een grote kloof tussen de prestaties van autochtone leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond. Deze laatste groep is ook oververtegenwoordigd in het buitengewoon en in het beroepsonderwijs. Er zijn dus grote uitdagingen op het vlak van gelijke kansen, des te meer omdat verwacht wordt dat de kwetsbare leerlingengroepen – met name die met een migratieachtergrond – het sterkst zullen groeien.

Verbetering en uitbreiding van levenslang leren

Naast het aanbod en de kwaliteit van de initiële opleidingen is ook levenslang leren belangrijk voor het aanbod van skills in een economie. Deelname aan levenslang leren in België is relatief laag voor de volledige bevolking: in 2014 gaf slechts 7,1% van de mensen tussen 25 en 64 jaar aan deelgenomen te hebben aan een opleiding of training in de vier weken voor de enquête, vergeleken met 10,7% gemiddeld in de EU.

1.4.3 Onderzoek en ontwikkeling als essentiële factor voor innovatie

Hierboven zagen we dat onderzoek en ontwikkeling essentiële factoren zijn voor innovatie. O&O werd volgens twee criteria geanalyseerd: de financiering en de uitvoering/realisatie van de uitgaven.

Welke positie neemt België ter zake in? Van 2005 tot 2013 is de nationale O&O-intensiteit in België toegenomen. Tijdens die periode namen de O&O-uitgaven in België sneller toe dan in Duitsland, Nederland en Frankrijk¹⁶. De ondernemingen leverden de grootste bijdrage aan de stijging van de O&O-uitgaven in België van 2005 tot 2013. Een toenemend aandeel van de O&O-uitgaven van de ondernemingen wordt weliswaar gefinancierd door de overheid. En de bijdrage van de staat aan de financiering van O&O van de bedrijven wordt zelfs onderschat, want de cijfers inzake O&O geven niet de indirecte fiscale steun, zoals de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing, weer.

Daarnaast wordt ook een toenemend aandeel van de O&O-uitgaven van de ondernemingen gefinancierd door het buitenland. Dit reflecteert het feit dat de O&O-bedrijven in België vaak deel uitmaken van grote multinationale ondernemingen. Gemiddeld genomen zijn bedrijven in België O&O-intensiever geworden. Achter deze “gemiddelde evolutie” gaan echter grote verschillen schuil.

De prestaties van België inzake O&O zijn zeer gevoelig voor – of zelfs afhankelijk van – de beslissingen van enkele grote ondernemingen die deel uitmaken van multinationale groepen, die in enkele bedrijfssectoren (vooral in de industrie) werkzaam zijn en geografisch gegroepeerd zijn. Dat wordt o.a. verklaard door de aanwezigheid van industriële clusters. In het licht van die laatste vaststelling vinden de

¹⁵ <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/bel>

¹⁶ In 2005 bedroeg de O&O-intensiteit (in % van het bbp) 2,42% in Duitsland, 1,79% in Nederland, 2,04% in Frankrijk en 1,78% in België. In 2013 bedroeg deze 2,83% in Duitsland, 1,96% in Nederland, 2,24% in Frankrijk en 2,43% in België.

sociale gesprekspartners het belangrijk dat de gewesten de ontwikkeling van clusters bevorderen teneinde de verankering in België van de grote, in O&O actieve ondernemingen aan te moedigen.

De toename van de O&O-intensiteit van de ondernemingen kan een weerspiegeling zijn van hetzij – eerste mogelijkheid – de specialisatie van de Belgische ondernemingen van de mondiale toegevoegdewaardeketen in de productie van O&O ingevolge de gunstige maatregelen die werden genomen om O&O te ondersteunen, terwijl de productieactiviteiten uitgevoerd worden in het buitenland; hetzij – tweede mogelijkheid – het feit dat België zich in de mondiale toegevoegdewaardeketen specialiseert in O&O-intensieve producties, die gemiddeld genomen minder onderhevig zijn aan concurrentie uit lagelonenlanden. Hoe zit dat juist? De SP drukken de wens uit dat een bijkomende analyse wordt uitgevoerd om na te gaan - eerste mogelijkheid - of een betere valorisatie van O&O in termen van creatie van toegevoegde waarde mogelijk is. Gelet op het belang van de industrie voor de Belgische O&O-prestaties zal aan haar bijzondere aandacht moeten worden besteed. In het tweede geval moeten de voorwaarden worden geanalyseerd voor de versterking van de specialisatie van de Belgische economie in die O&O-intensieve producties. Opgemerkt moet worden dat de Europese Commissie de problematiek van de valorisatie van O&O ook aanhaalt in haar “European Innovation Scoreboard 2016” en in haar “Country Report 2016” voor België.

1.4.4 Infrastructuur

Telecominfrastructuur

Een performante digitale infrastructuur is onontbeerlijk in een kenniseconomie. België is op dit vlak een van de best presterende landen in Europa, zeker op het gebied van vaste breedband. De afgelopen jaren werden netwerken op basis van koperdraad en coaxkabels geüpgraded. Het aantal huizen dat direct is aangesloten op glasvezel is echter heel laag. De goede prestaties op dit moment zijn dan ook geen garantie voor de toekomst. De algemene verwachting is immers dat het dataverkeer de komende jaren sterk zal stijgen, zowel vast als mobiel. Bovendien vereisen innovaties ook steeds meer realtime communicatie. Dit vereist investeringen, niet enkel in capaciteit, maar ook in kwaliteit van de infrastructuur (betrouwbaarheid, veiligheid, overdrachtssnelheid, symmetrie...).

Naast capaciteit en kwaliteit is uiteraard ook de prijs van breedband van belang. Ook al zijn de resultaten uit de prijsvergelijkingsstudies afhankelijk van de gebruikersprofielen, toch zijn er indicaties dat België voor sommige telecomdiensten relatief duur is. Voor consumenten blijft, ondanks de gunstige dynamiek, mobiel internet in standalone duur in vergelijking met de buurlanden. Ook voor 3-play bundels met (zeer) snel internet en voor vaste telefonie als stand-alone product voor lichte gebruikers neemt België een eerder ongunstige positie in. Ook op de zakelijke markt neemt België een eerder ongunstige positie in.

De telecommunicatiekosten van Belgische bedrijven (eenmanszaken en kmo's) zijn - in vergelijking met de andere studielanden - het voorbije jaar geëvolueerd van gemiddeld naar eerder duur, voornamelijk als gevolg van prijsverminderingen in de andere landen.

Vervoerinfrastructuur

Mobiliteit is een belangrijke factor. Zoals we hebben gezien, kunnen de geografische mismatches de werking van de arbeidsmarkt bemoeilijken. De congestie treft zowel de ondernemingen als de werknemers in termen van evenwicht tussen beroeps- en privéleven.

Zoals tevens werd aangegeven in de inventaris van de secretariaten van de CRB, de NAR en de regionale SER's over de kostprijs van het woon-werkverkeer, vormt de vervoersinfrastructuur een van de meest acute investeringsachterstanden in ons land. De netto-overheidsinvesteringen (d.w.z. de vaste activa gecorrigeerd voor afschrijvingen) bedragen sinds de jaren 90 gemiddeld nul euro, waardoor de kwaliteit van de publieke infrastructuur wordt uitgehold. De weg- en spoorinfrastructuur is nu reeds op veel plaatsen (zeker tijdens de piekuren) oververzadigd en zal in de huidige omstandigheden de verwachte mobiliteitsgroei niet kunnen opvangen. De sociale gesprekspartners zien de verbetering/optimalisering van vervoersinfrastructuur dan ook als een essentiële hefboom om de doelstellingen van een duurzaam mobiliteitsbeleid te realiseren. Het optimaliseren van de vervoersinfrastructuur vereist investeringen in het onderhoud van de spoorwegen, de autowegen, de waterwegen, de fiets- en voetpaden, investeringen in het wegwerken van de missing links enz. ([CRB 2015-2220](#)).

Energie-infrastructuur

De SP eisen een langetermijnvisie inzake energie, want België heeft te kampen met talrijke uitdagingen. In een recent advies¹⁷ bevestigen ze de noodzaak om, terzelfder tijd, energieprijzen te garanderen die voor de grote en kleine ondernemingen (die gevoelig zijn voor de energieprijzen en die concurreren met buitenlandse concurrenten) competitief zijn en die voor de burgers (en meer bepaald voor de minst begunstigten) betaalbaar zijn; de milieulimieten en milieuverbintenissen te respecteren; de zekerheid van energiebevoorrading te waarborgen, en tegelijk te zorgen voor de bestending van een duurzame samenleving en van economische activiteiten die blijvend borg staan voor kwaliteitsvolle jobs en toegevoegde waarde in de nationale economie.

Dit impliceert voorts dat de stabiliteit van het regelgevende kader inzake klimaat en leefmilieu moet worden gewaarborgd en dat rekening moet worden gehouden met de specifieke kenmerken van de Belgische economie in de context van een energietransitie. Ten eerste, haar specifieke industriële kenmerken: het relatief grotere aandeel van de Belgische industrie in de economie in vergelijking met twee referentielanden (Frankrijk en Nederland) en haar relatief grotere energie-intensiteit, een groot aandeel van de energie die beschikbaar is voor het finaal verbruik en dat wordt gebruikt voor niet-energiedoeleinden, d.w.z. als grondstof voor de productie van goederen, de onderlinge afhankelijkheid van de Belgische industrietakken en het grote aantal indirecte banen die er worden gegenereerd, met name in de kmo's. Maar ook haar specifieke kenmerken op het vlak van mobiliteit (meer bepaald de congestie en de gevolgen daarvan voor de economie in haar geheel) en van energie-(in)efficiëntie in de woningen. De SP houden momenteel een reflectie over de uitdagingen die deze energietransitie met zich brengt.

¹⁷ Advies CRB 2015-0135 "[De verbintenis van de sociale gesprekspartners ten aanzien van de energie-uitdagingen](#)"

2. Niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen

Ter uitvoering van het Interprofessioneel akkoord 2007-2008 (ankerpunt 3: niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen) en van het gemeenschappelijke advies CRB-NAR van 20 december 2007 volgt de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven het systeem van de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen op.

Pro memorie¹⁸, dat systeem voorziet in de mogelijkheid om aan een bepaald beloningsbedrag als voorwaarde de verwezenlijking van (een) vooraf bepaalde collectieve doelstelling(en) te verbinden. Die “bonus” wordt dan vrijgesteld van de personenbelasting, op voorwaarde dat het voordeel, in het jaar 2015, niet meer bedraagt dan 2.721 euro netto per werknemer.

Wat de parafiscaliteit betreft, werd een “solidariteitsbijdrage” voor werknemers van 13,07% ingevoerd voor de sinds 1 januari 2013 uitgekeerde bonussen. De bonussen die in 2015 lager waren dan 3130 euro bruto (d.w.z. 2.721 euro + de werknemersbijdrage van 13,07%) zijn niet onderworpen aan de klassieke berekening van de sociale werkgeversbijdragen, maar hierop is een bijzondere bijdrage van 33% van toepassing.

Zoals hierboven wordt aangegeven, is het voordeel dus voornamelijk fiscaal van aard, waarbij het bonusbedrag dat niet mag worden overschreden bijgevolg 2.721 euro (excl. solidariteitsbijdrage van de werknemers) bedraagt.

De beslissingen over en de invoeringsmodaliteiten van dit beloningstype kunnen worden genomen op het niveau van de sectoren (door het sluiten van een collectieve arbeidsovereenkomst) of van de ondernemingen (via een bedrijfs-cao of een toetredingsakte).

2.1 Sectorakkoorden

In het najaar van 2016 is een sectorakkoord van toepassing in 8 paritaire (sub-)comités, t.w. de comités 105 en 224 (non-ferrometalen), het PSC 328.02 (stads- en streekvervoer van het Waalse gewest), een deel van paritair comité 140 (vervoer en logistiek), PC 326 (gas- en elektriciteitsbedrijf), PC 301 (paritair comité voor het havenbedrijf) en PC 116 (scheikundige nijverheid), wat de kunststoffenverwerkende nijverheid van de provincie Limburg betreft. Sinds 2015 heeft PC 203 (Paritair Comité voor de bedienden uit de hardsteengroeven) ook de uitbetaling van een niet-recurrent resultaatsgebonden voordeel voorgeschreven.

2.2 Bedrijfs-cao's en toetredingsakten

Het aantal bij de griffie van de fod Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg ingediende toetredingsakten bedroeg 5.630 in 2015 en 4.962 begin oktober 2016¹⁹. Wat de bedrijfs-cao's betreft, bedroegen deze cijfers resp. 1.917 en 1.821.

¹⁸ Het systeem wordt uitvoeriger voorgesteld in de nota's [CRB 2010-0395](#) en [CRB 2011-0679](#), die kunnen worden geraadpleegd op de website van de Raad.

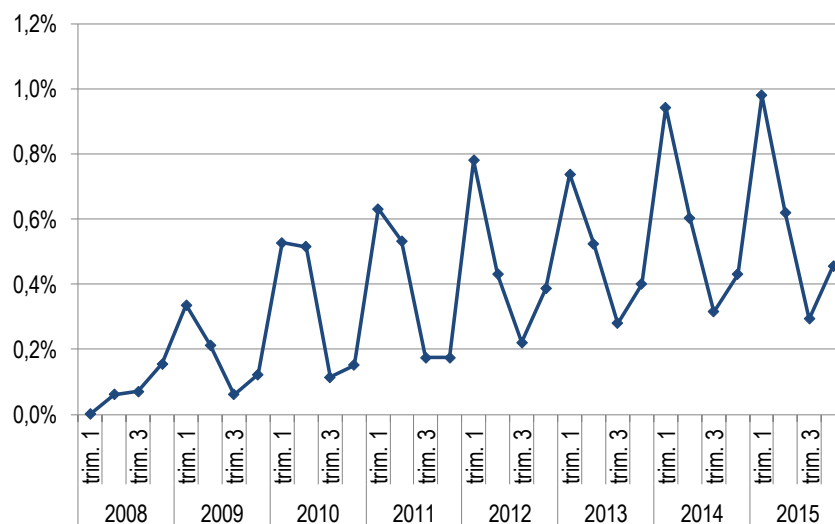
¹⁹ Voorlopig cijfer voor 2016.

Er moet worden gepreciseerd dat de meeste toetredingsakten en cao's van korte duur (soms minder dan een jaar) zijn. Eenzelfde onderneming kan dus elk jaar een nieuwe overeenkomst of zelfs meer dan één overeenkomst indienen (als de overeenkomst bv. betrekking heeft op verschillende werknemers of als de duur ervan minder dan een jaar bedraagt).

2.3 Impact op de ontwikkeling van de lonen

Wanneer de impact van de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen in verhouding tot de brutolonen wordt bekeken, blijkt dat de impact elk jaar in het eerste kwartaal geconcentreerd is. Men kan ervan uitgaan dat het hier gaat om de betaling van bonussen op basis van de waargenomen verwezenlijking van doelstellingen van het jaar voordien. In het eerste kwartaal van 2014 bedroeg de piek 0,94% van de loonmassa (van de privésector) en in het eerste kwartaal van 2015 bedroeg hij 0,98%. Gemiddeld op jaarbasis waren de niet-recurrente bonussen in 2009 goed voor 0,18% van de aan de RSZ aangegeven brutolonen. Dit aandeel is aanhoudend gegroeid tot 0,48% in 2013, 0,57% in 2014 en 0,59% in 2015.

Grafiek 2-1: Aandeel van de niet-recurrente resultaatsgebonden voordelen (in % van het RSZ-brutoloon)

Bronnen: RSZ (niet-gepubliceerde gegevens); eigen berekeningen secretariaat

3. Bijlage: lijst van de werkzaamheden die als input dienden voor de sociale gesprekspartners tijdens de voorbereiding van het tweede deel van dit Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen, dat onder hun verantwoordelijkheid wordt gepubliceerd

Documentatienota's en methodologische nota's van het secretariaat van de CRB:

- [CCE 2016-1620 Kenmerken van de loononderhandelingen in de referentielanden \(18/07/2016\)](#)
- [CCE 2016-1548 Analyse van de inkomensverdeling in België – Deel 1: algemene situatie en onderzoekspistes \(26/09/2016\)](#)
- [CCE 2016-2308 De afstemmingsmoeilijkheden op de arbeidsmarkt in België en in de drie gewesten: analyse op basis van knelpuntberoepen \(13/10/2016\)](#)
- [CCE 2017-0045 Studie betreffende de verhoging van de O&O-intensiteit in België sinds 2005 \(16/01/2017\)](#)
- Nota betreffende de (para)fiscaliteit (nog te verschijnen)
- [CCE 2016-1545 Methodologische nota betreffende de sociale Maribel \(01/03/2017\)](#)
- [CCE 2017-0046 “Monitoring van de werkgelegenheid in België. Opvolgingsindicatoren voor het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen van de sociale gesprekspartners” \(27/01/2017\)](#)
- [CRB 2017-0043 Documentatienota betreffende het gebruik van de economische vooruitzichten van het FPB ten behoeve van het economische beleid \(14/02/2017\)](#)
- [CCE 2017-0047 Nota betreffende de opvolging van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de economische en sociale impact van het begrotingsbeleid en het structureel beleid \(27/01/2017\)](#)
- “Werkgelegenheid, lonen, productiviteit en rentabiliteit: welke verbanden?” (nog te verschijnen)

Werkzaamheden van andere instellingen waarvoor het secretariaat van de CRB discussienota's heeft opgesteld ter attentie van de sociale gesprekspartners met het oog op de voorbereiding van het tweede deel van het Verslag:

- [Het Verslag 2016 van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, “Digitale economie en arbeidsmarkt”](#)
- [De akten van het Symposium over duaal leren georganiseerd door het Koninklijk Paleis op 25 mei 2016](#)
- [Het verslag “Hoge Groei Ondernemingen in België” van prof. Sleuwaegen \(KU Leuven / Vlerick Business School\)](#)
- De respectieve verslagen van [het Prijzenobservatorium](#) en van [de NBB](#) over de prijsontwikkeling in België